

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MEMBERSHIP JOURNAL FOR HISTORICAL SOCIETY FOR ESPERGÅRD AND SURROUNDINGS

NR 73
DEC.
2022

Mørdrup i ældre tid

Mørdrup landsby var indtil starten af 1900-tallet alene et landbrugssamfund. Se side 3.

Der malkes på gammeldags vis - som det er sket i århundreder. Her er det på Bybjerggaards mark i begyndelsen af 1900-tallet.

ANDRE ARTIKLER I DETTE NUMMER:

”Skotterups Skønhed” - side 28

Udstilling om Snekkersten Havn 1872 - side 33

Om optakten til Snekkersten Idrætsforening
- side 38

Villa ”Frederikkehøj” side 56

EGEBÆKKEN

Det "hemmelige" stadsarkiv

Den prioritering Helsingør Byråd har valgt i det seneste årti, har som bekendt ført til kraftige nedskæringer i museumsvæsnet, nedlæggelse af Museet på Marienlyst Slot, nedlæggelse af Flynderupgaard Museet - samt nu også midlertidig lukning af Helsingør Bymuseum i Karmeliterhuset. Sidstnævnte skal efter planen dog genåbne om senere i år - men i en minimeret udgave, som en del af Helsingør Bibliotek. Det indebærer, at der f.eks. ikke længere vil være en museumsbutik - højst et udsalg af bøger. Der er heller ikke bevilliget flere penge til museumsdriften - tværtimod er der skåret på bevillingerne hvert år. Det burde bekymre flere borgere, hvor elendigt man passer på den lokale kulturarv.

Og i alt fald vil det berøre mange brugere af arkivet, at der heller ikke er sikkerhed for dets fremtid. Arkivet befinder sig i dag på forskellige adresser, bl.a. i den tidligere brandstation i Helsingør og i lagerbygningen ved Flynderupgaard. Ingen af de steder er der ordentlige forhold eller læsesalsfaciliteter. Ønsker man i dag at gennemse arkivalier i Helsingørs byhistoriske arkiv, som vel at mærke også rummer de tidligere arkivalier fra Tikøb Kommune, så skal det ske i Skibsklarergaarden i Strandgade, hvis faciliteter også er mindre gode.

Her sidder i dag en ansvarlig for arkivet, men det er en stakket frist. Vedkommende bliver sandsynligvis ikke ved i mange år endnu. Og hvad skal der så ske? Selvom byrådet skulle få råd til at beholde Skibsklarergaarden - hvilket burde være en del af de to kerneområder man satser på (Øresundstolden og Skibsværftet) - så er stedet jo ikke særligt velegnet som læsesal eller til arkivopbevaring.

Her kunne Kulturudvalget for en gang skyld være på forkant i stedet for passivt at se til, at museumsvæsnet den ene gang efter den anden bliver forringet.

Man kunne nemlig bruge det "hemmelige" arkiv, som kommunen for år tilbage etablerede i kælderen på Birkedalsvej i Prøvestenscentret. Her ligger "Helsingør Stadsarkiv", som blev etableret for at kommunen ikke skulle betale for opbevaringen af arkivalier på Rigsarkivet - hvis man, vel at mærke, selv opbevarer arkivalierne under betryggende forhold. Hvilket er tilfældet i stadsarkivet, hvor der temperatur- og fugtighedsregulering. Det er imidlertid lykkedes kommunen at bevare eksistensen af dette arkiv som en stor hemmelighed - og der er da i dag principielt heller ingen offentlig adgang til arkivet, hverken fysisk eller digitalt.

Men slå nu arkiverne sammen og gør det tilgængeligt for offentligheden, så er der da kommet lidt positivt ud af den fortvivlede situation museumsvæsnet er i.

/KD

Mørdrup i ældre tid

Mørdrup landsby var indtil starten af 1900-tallet alene et landbrugssamfund. Artiklen skildrer, hvad vi ved om landsbyen indtil da, samt præsenterer et par teorier...

Af Kjeld Damgaard

Selvom Mørdrup har eksisteret siden begyndelsen af middelalderen – og sandsynligvis helt tilbage til før vikingetiden, så afslører et gammelt stednavn, at landsbyen antagelig har ligget et andet sted i jernalderen/vikingetiden. Placeringen af den ældre bebyggelse er lidt usikker, men det faktum, at stedet kaldes "Gammelby Agrene", er en klar indikation af, at byen har ligget længere mod sydøst end i vore dage. Ifølge en beskrivelse fra 1681 lå "Gammelby Agrene" nemlig tæt op af "Stokholms Mose 2 – og det er jo et sted i nærheden af vore dages Stokholmsvej (og tæt ved Hovvej) som jo netop har fået navn efter denne mose.

Jernmagernes boplads ved Kelleris

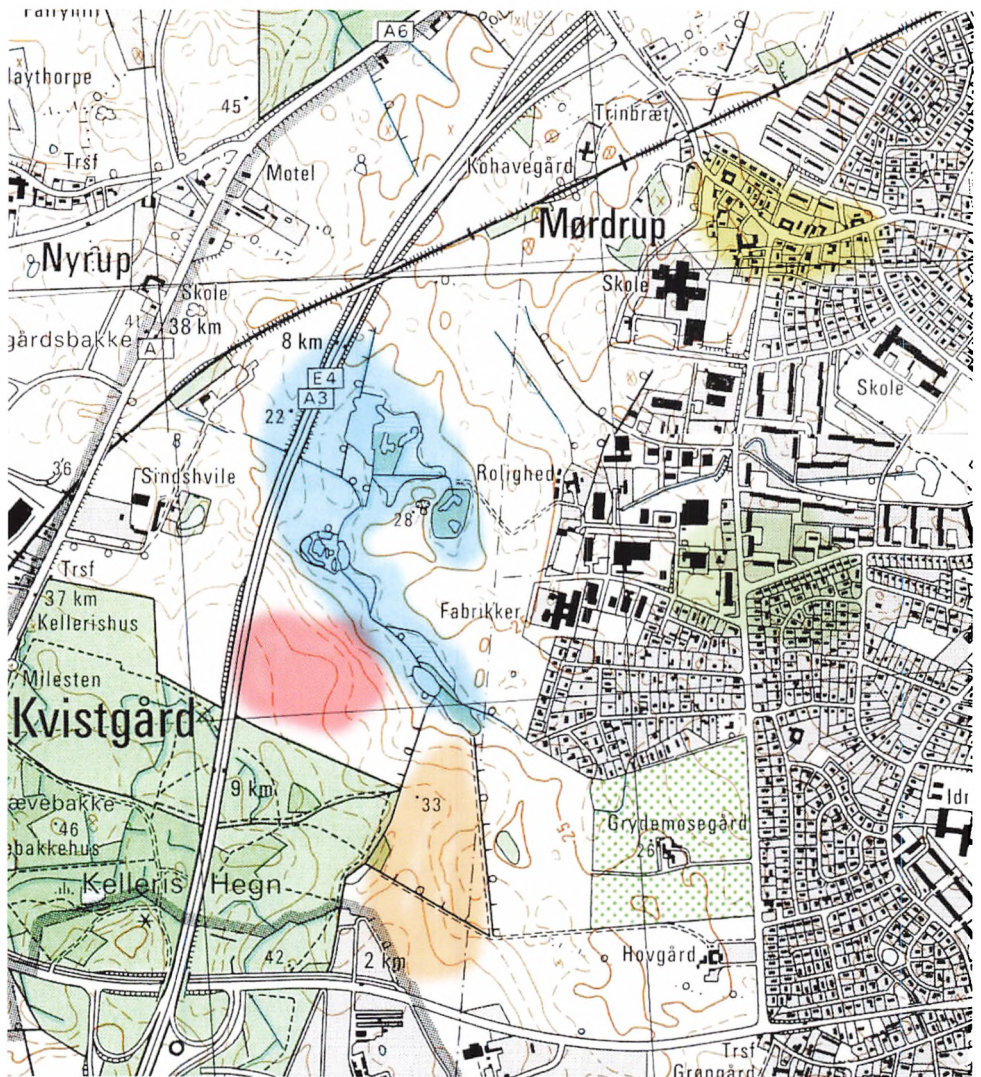
Med fundet af jernalderbopladsen på det areal øst for Kelleris Hegn, som nu skal bebygges, så er det endda ikke umuligt, at denne bo-

plads er en forgænger for de to nyere placeringer. I praksis kan man således forestille sig, at bopladsen ved Kelleris (syd for moseområdet - der nu kaldes Rolighedsmoserne) er den ældste, antagelig fra omkring vor tidsregnings begyndelse. Engang i løbet af jernalderen er bebyggelsen så flyttet til et område øst for mosen for endelig i den tidlige middelalder at være flyttet til den nuværende placering - nordøst for moseområdet.

Det skal understreges, at dette alene er en teori. Men fundet af ovne til jernudvinding ved Kelleris indikerer en tæt sammenhæng med myremalm, som man jo udgravede i moseområder - og det oprindelige navn for Mørdrup er jo netop Myrethorp eller Myrdrup - altså "Mosebyen".

Sindshvilebopladsen

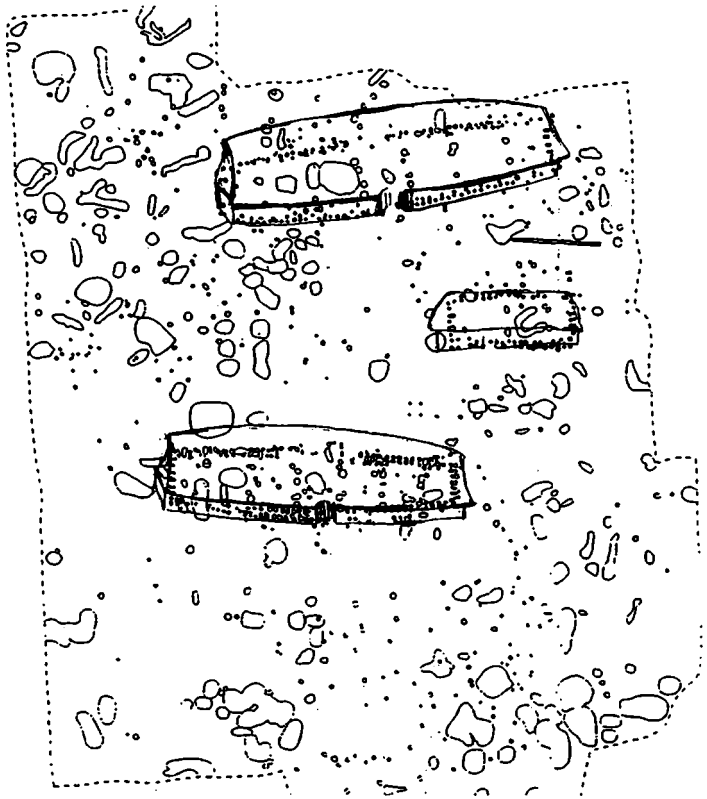
Også en gård eller en jernalderboplads ved Sindshvile - længere mod vest - er fundet. Det skete ved en udgravning i 1991. Denne boplads er dateret til perioden fra år 1 til år

På et kort fra 1979 er indtegnet de områder, som har været bebygget igennem de seneste 2000 år. Det røde areal ("Sindshvile") og det orange ("Kolleris") er jernalderbopladserne. Det grønne er fomentlig placeringen af Mørdrup landsby fra den tidlige middelalder, mens det gule område markerer den nuværende placering af Mørdrup landsby. Det blå areal er moseområdets udbredelse i jernalderen.

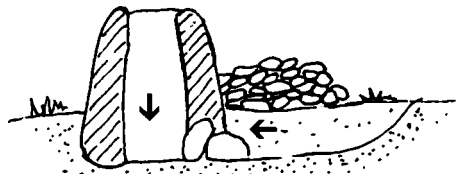
Nogle af de langhuse, der blev fundet på Sindshviles jorder, er her indtegnet på et kort over en del af udgravningen. For at det skal være nemmere at forstå, er tre af langhusene skitserede. Disse huse stammer fra ca 600-700 e.Kr. og er bygget med buede langvægge.

(Illustration fra Lone Hvass' artikel: "Ørved og Ævred" (1999).

600-700 efter Kristi fødsel. Beboerne på dette sted har også levet af landbrug og udvinding af jern fra myremalm. Myremalmen er naturligvis også kommet fra de nærliggende vådområder - sandsynligvis det område, som vi i dag kalder Rolighedsmoserne.

Det er et navn, som først er opstået i 1800-tallet. Før da hed området Tagemose. Men interessant er det, at matriklen fra 1681 nævner et område

Ved udgravningen på Sindshviles jorder fandt man også jernslugger og rester af ovne af denne type.

de i nærheden af Sindshvilebopladsen ved navn "Myre-Engen".

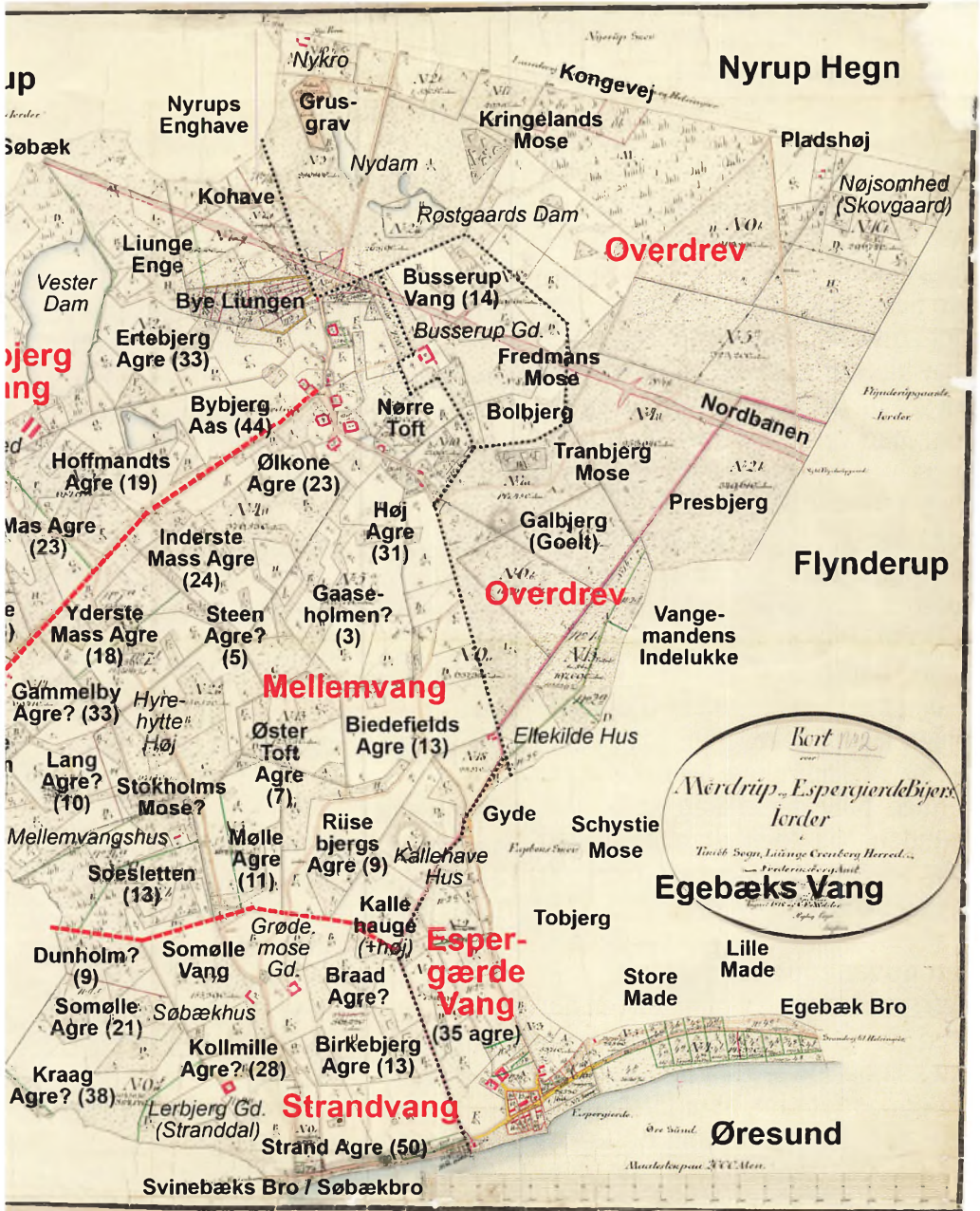
Også her er der ikke dokumentation for, at bebyggelserne har været sammenhængende hverken i forhold til beboere, bygninger eller over tid. Men tanken er nærliggende, at de enkelte bebyggelser rundt om moseområdet har en naturlig sammenhæng.

Flytning?

Hvornår og hvorfor Mørdrup landsby er flyttet kan vi kun gætte på. Måske var det fordi hele byen brændte ned, og man derfor fandt, at det var bedre at flytte hele landsbyen, når man alligevel skulle genopbygge den. Måske skyldtes det klimatiske forhold, der gjorde den oprindelige placering umulig. Måske var det af dyrkningsmæssige årsager. Vi får nok aldrig sandheden at vide – ligesom vi heller ikke finder ud af, hvornår det rent faktisk skete. Måske hed byen dengang slet ikke Mørdrup, hvilket jo betyder Mosebyen. Eller måske er bynavnet opstået allerede dengang byen lå ved Stokholms Mose – og altså i virkeligheden har navn efter denne. Eller måske er navnet overleveret helt tilbage fra jernalderen, således at navnet også har været anvendt om jernalderlandsbyen ved Kelleris Hegn?

Kortet t.v. er oprindeligt et matrikelkort over hhv. Mørdrup og Espergærdes ejerlav - udarbejdet i 1818. På grundlag af matriklen fra 1681 og dens beskrivelse af Mørdrups marker og enge, har Kresten Tommerup udarbejdet dette kort, som på illustrerende måde viser, hvor de enkelte agre på Mørdrups vange lå. Det er lykkedes Tommerup at placere alle de agre, som er med-delt i matriklen 1681 - og vi kan se, at enkelte navne går igen i moderne vejnavne. Det gælder bl.a. Strandvangsvej, Mellemvangsvej og Stokholmsvej.

Placeringen af byen

Den nuværende placering er på den anden side ikke tilfældig. Dels skulle byen placeres tæt ved de allerede rydede marker, dels skulle den placeres i en passende afstand til kysten - ikke for langt væk og heller ikke for tæt. Baggrunden for dette valg var, at bønderne i den tidlige middelalder ikke kun havde landbrug som indtægtskilde, men også i sæsonen udøvede lidt fiskeri i Øresund. Men det var farligt at bo for tæt på stranden. Man var simpelthen bange for at bo ved kysten, hvor krigsmænd eller sørøvere kunne overfalde en uden varsel. Derfor placerede man landsbyen ca 1 km inde i landet - ligesom nabolandsbyerne Øverste/Nederste Torpen, Tibberup, Flynderup og Borup.

Først med indførelsen af Øresundstolden i 1426 lovede kongen at sørge for at kontrollere Øresund - og dermed blev det sikkert at bo ved stranden. Og først derefter opstod fiskerlejerne bl.a. Espergærde og Snekkersten.

Den nuværende landsby

Men siden engang i vikingetiden har byen - efter al sandsynlighed - således ligget, hvor den ligger i dag. Det er dog ret sent, at vi første gang hører om landsbyen, idet det ældst kendte dokument stammer fra 1466,

hvor der nævnes en "Jess Mordh aff Myrdrup".

Enkelte kilder

En af de få kilder fra Mørdrups tidlige historie, er fra 1560, hvor Frederik II udstedte et åbent brev om, at der var opnået enighed mellem adelsmanden Mogens Krabbe (fra Vegholm i Skaane) og kongen om et mageskifte, hvor Krabbe fik en del bøndergods i Skaane mod til gengæld at afgive bøndergods i Tikøb Sogn, bl.a. et gadehus i Mørdrup samt Sobecks Mølle.

I 1575 nævnes en bonde i Mørdrup ved navn Tames Jude. Sagen handler om, at han får noget jord fra Mørdrups fælles byjord i erstatning for noget jord ved landsbyen Egebæk, som i stedet overdroges til Helsingørborgmesteren, Henrik Mogensens Rosenvinge.

Året 1588

De såkaldte Lensregnskaber giver et lille øjebliksbillede af situationen i året 1588. Mørdrup bestod da af 9 gårde og 3 husmandssteder. Der har sikkert desuden været et antal jordløse huse, som var knyttet direkte til gårdene - de såkaldte "holdehuse", ofte benævnt "holtzhus". Hver bonde og husmand skulle betale landgilde til lensmanden på Kronborg - og alle gårdmændene skulle be-

tale 2 mark og 4 skilling. Derimod slap husmændene med 1½ mark og mindre.

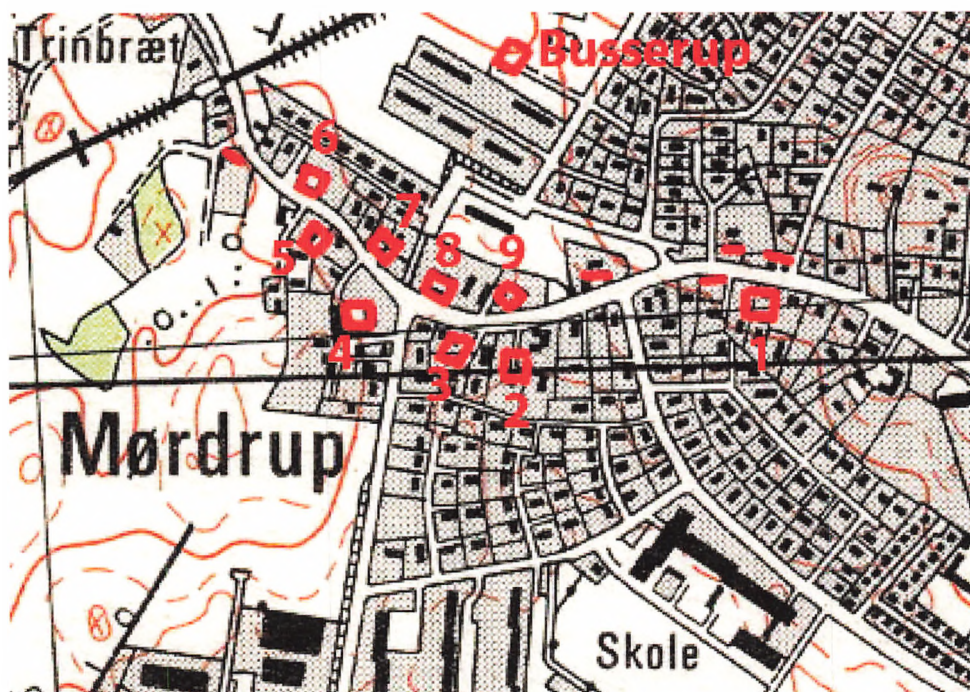
Samme år hører vi også om Sobæks Mølle, der er en vandmølle beliggende sydøst for landsbyen. Landgildet for denne ejendoms beboer, Peder Bendtsen var fastsat i naturalier: 1 fjerding smør og 1 tønne byg. Sobæks Mølle kendes første gang fra et dokument i 1555, men kan meget

vel have ligget der i mange år før.

I 1610 ses 8 gårde, som alle betaler ens landgilde. Desuden var der 3 husmænd foruden gården Busserup, der havde særskilt landgilde.

Landsbyen plyndret af svenskerne

Mange års stridigheder med svenskerne fik i årene 1658-60 katastrofale konsekvenser for Danmark i al-

Mørdrup landsbys oprindelige gårde og deres oprindelige placering før de store landboreformer i 1791, hvor tre af gårdene (nr 1, 5 og 7) blev udflyttet af byen. Da der ikke kendes kort over landsbyens oprindelige udseende, så er placeringerne af de tre gårde omtrentlige. Det bagvedliggende kort er tegnet 1974.

mindelighed og for egnen omkring Helsingør i særdeleshed.

I tråd med tidens "normale" tilstand i ufredstider, så "levede besættelsestropperne af landet". Det betød i praksis, at der ikke blev leveret fødevarer m.v. fra hjemlandet, men at soldaterne simpelthen tog fra civilbefolkningen, hvad de skulle bruge. Det betød, at den lokale befolkning blev frarøvet mad, klæder, inventar, brænde samt andre værdigenstande, der kunne omsættes til soldaternes fornødenheder.

I praksis betød det, at gårdene i de besatte områder blev plyndret. Og for at få et overblik over problemerne, så blev der efter fredsindgåelsen i 1660 udarbejdet en oversigt over situationen, landsby for landsby.

Mørdrups situation var ikke god: *"Udi i al Byen er Husene ganske skamferede paa Tag og Ler. Sæden Bønderne har saaet, er fortraadt og oprodet"*, lyder den generelle beskrivelse. Om de enkelte bønder står der, at Christen Espersen intet har sået, men at bygningen er nogenlunde ved magt. Hans Poulsen har heller intet sået, og hans gård er helt ruineret. De øvrige gårdmænd, Jørgen Pedersen, Rasmus Skrædders, Anders Andersen, Jens Christensen, Jens Andersen, Peder Jensen og Jep Jensen har sået ganske lidt, men deres er "brøstfældige", d.v.s. at byg-

ningerne var faldefærdige.

Matriklen 1681

Den mest detaljerede beskrivelse af landsbyen stammer fra 1681. Her blev alle landsbyer i landet gennemmålt og beskrevet i en såkaldt "matrikel", d.v.s. en fortegnelse over fast ejendom.

På den tid var der ingen folketællinger eller andre eksakte oversigter over beboernes navne og deres bo-pæl. Vi kan derfor ikke med sikkerhed sige, hvem der havde hvilken gård. Og så måske alligevel. Baggrunden er, at landsbyerne dengang havde et nummer, som ikke må forveksles med de langt senere matrikelnumre.

Gårdnumrene blev imidlertid givet ud fra et fast system, som betød, at man begyndte nummereringen i det sydøstre hjørne af landsbyen og fortsatte langs landsbygadens sydlige del og derpå fortsatte på den nordlige side af gaden, således at gården med det højeste nummer lå mod nordøst.

Oversigt over Mørdrups gårde og deres placering

I denne matrikel ses, at der nu var 9 gårde og ved denne lejlighed får vi navnene på byens gårdmænd. Hvis vi vover det ene øje, kan vi nu sætte navn på gårdmandens gård, idet vi

dog må huske, at de navne gårdene har i dag, ikke kendtes i 1600-tallet. Dengang var det blot "gård nr 1" eller "Ole Nielsens Gaard":

1. Olle Nielsens gård: Gården lå omtrent på nuv. adresse Mørdrupvej 91-93 og blev i 1790'erne udflyttet af landsbyen til en placering omtrent på hjørnet af nuværende Lindevej og Grydemosevej. Her fik den navnet "Grydemosegaard". Efter at denne brændte 1888 blev den flyttet ned mod stranden og kaldt "Strandvangsgaard". I dag står kun stuebygningen tilbage.

2. Peder Jørgensen Holmegaard: hans gård lå på nuv. adresse Mørdrupvej 111D, hvor nu kun en enkelt længe af den gamle gård står tilbage efter en brand i 1910. Den blev herefter udflyttet af landsbyen og fik navnet "Højagergaard" og placeret ved den senere Fredensvej. Gården fik senere navnet "Søbækgaard". Den blev nedrevet i 1986.

3. Olle Jørgensen: Gården lå på det sydøstlige hjørne af Mørdrupvej og Hovvej (nuv. adresse Mørdrupvej 115), men brændte i 1913 og er ikke genopført på stedet. Gården har aldrig haft et kendt navn.

4. Jep Jensens gård: Det er den nu-

værende gård "Bybjerggaard" (opr. Mørdrupvej 117). Den nuværende ejendom er opført i nyere tid, men placeringen er den samme.

5. Peder Andersen Munk(egaard): Havde sin gård på en placering umiddelbart overfor Ærtebjerggaard (nuv. adresse omtrent Mørdrupvej 123C). Gården blev i 1790'erne udflyttet og blev til den nuværende gård, kaldet "Rolighed", nu med adresse på Tinvej.

6. Peer Jørgensen: Han var gårdmand på den gård, som endnu ligger på Mørdrupvej 120, og som nu hedder "Ærtebjerggaard". Gårdens nuværende bygninger er dog meget nyere, men placeringen er den samme som i 1700-tallet.

7. Olle Rasmussen: Gården lå på nuv. adresse Mørdrupvej 110. Det nuværende hus på den adresse er opført langt senere og er ikke en rest af gården. Gården flyttede i 1790'erne ud af landsbyen og blev til "Lerbjerggaard"- senere kaldt "Stranddahl". Stuebygningen ligger stadig på adressen Bakkegaardsvej nr 16).

8. Anders Andersens enke var "gårdmand" på den gård, som vi i dag kender som "Toftegaard" (Mørdrupvej 102). Også denne gårds bygning-

ger er nyere end fra 1600-tallet, men placeringen er den samme.

9. Niels Jørgensen: Gården er den nuværende "Kærsgaard", hvis placering også er den samme som i 1600-tallet, men også her er der tale om langt nyere bygninger.

Bemærk at enkelte gårdmandsnavne i 1681 er de samme, som gårdmændene i 1660: Jep Jensen optræder i begge oversigter - og det samme gør Anders Andersen, selv om det er enken, der sidder tilbage i 1681. Med stor sandsynlighed kan

vi også gætte på, at det er Jørgen Pedersens søn, der i 1681 er gårdmand Peer Jørgensen? Og måske er Rasmus Skrædder fra 1660 fader til Olle Rasmussen i 1681?

Desuden var der i Mørdrup fire husmænd: Olsen, Niels Jensens enke, Knud Bendtsen samt Laurs Nielsen. Sidstnævnte var dog husmand uden jord. En af de tre førstnævnte husmandssteder, udviklede sig senere til en gård - og blev til den nuværende Damgaarden (Mørdrupvej 96).

Byen var dengang en del af

Krogerups ejendom, men landbruget var - som det havde været i århundreder - fortsat i fællesdrift og jorderne opdelt i tre vange, som blev dyrket på skift.

Kun få spor

Vi kan heller ikke i Mørdrup finde mange spor fra den landsby, der lå her i middelalderen. Selve navnet Mørdrup kan som nævnt være et levn fra en tidligere periode. Men

Mørdrups gadekær har kun ændret sig minimalt igennem århundrederne. Her har fotografen rettet linsen mod nord ca 1900 og fået en flok tamgæs med på billedet

Krogerups domænesten - nu indmuret i en gammel staldlænge på ejendommen "Damgaarden" i Mørdrup.

faktisk er der to andre mere håndgribelige ting i landsbyen, der egentlig ikke har ændret sig igennem mere end 800 år: Byens gadekær – det har helt sikkert ligget samme sted – og så bygaden, altså den vej vi i dag kalder Mørdrupvej. Den kan dog godt have fået ny tracé nogle steder, men som udgangspunkt er vejens forløb uforandret igennem århundreder.

Derimod er der ingen bygningsværker, som vi kan pege på og sige, at de er mere end et par hundrede år gamle. Men landsbyen eksisterede og var endda blandt de større i vore egn. Her lå ikke færre end 9 gårde foruden enestegården Busserup, som teknisk set ikke oprindeligt hørte til Mørdrup.

Enestegårdene havde i modsætning til landsbygårdene, naturligvis ikke noget driftsfællesskab. Her

måtte bonden passe jorderne på den måde han havde lyst.

Domænestenen

Et enkelt minde er der dog fra tiden i 1600-tallet. I gavlen til den tidligere svinestald på Damgaarden er indmuret en sten med en inskription. Denne lyder: "1691 Jens Rostgaard". Baggrunden for denne sten er, at dette oprindelige husmandssted - ligesom de øvrige ejendomme i landsbyen - hørte under Krogerup Gods siden 1672.

Stenen er en ud af i alt 28 kendte sten, som alle markerer en del af det område, som tilhørte Krogerup Gods - og slægten Rostgaard. Stenene blev opsat i perioden 1682 til 1740. Stenen i Mørdrup var efter lokal fortælling oprindeligt opsat i et dige mellem Kongevejen og Nordbanen,

men blev omkring forrige århundrede skifte flyttet ind til gården, måske p.g.a. digets bortfjernelse. Stenen er nu omfattet af en deklaration, som gør, at den ikke kan fjernes fra ejendommen, og at den fortsat skal være synlig for forbipasserende.

De gamle marknavne fortæller

Men de gamle marknavne (også kaldet "åsenavne"), som jo heldigvis er blevet bevaret, fordi de blev skrevet ned i den såkaldte matrikel i 1681, kan give os nogle idéer til, hvordan der har set ud i Mørdrups omegn frem til nyere tid, d.v.s. før 1700-tallet, hvor store reformer ændrede byen og landskabet.

På samme måde som marknavnet "Gammelby Agre" indikerer, at her lå en tidligere bebyggelse, så er det jo interessant at bemærke, at lige syd for landsbyen og lige øst for Hovvej lå "Ølkone Agre". Man kunne måske tro, at der her blot var tale om et sjovt navn, men der er stor sandsynlighed for, at navnet fortæller en historie. En "ølkone" var i gamle dage en kone, der udskænkede øl – eller med et mere moderne udtryk: En krokone. Vi kan altså tillade os at tro, at der rent faktisk engang var en kro eller et udskænkingssted i Mørdrup. Hvor og hvornår finder vi muligvis aldrig ud af.

Lige øst for "Ølkone Agre" lå "Høj

Agre". Og her kan vi med rimelig sikkerhed slå fast, at der engang var en gravhøj, som gav marken navnet. Gravhøjen er dog for længst forsvundet, men gav så sent som i slutningen af 1700-tallet navn til en af byens gårde: "Højagergaard" (den senere Søbækgaard).

Lige vest for landsbyen lå "Kohave Agre" – hvor "Kohavegaard" indtil for et par år siden lå. Det var stedet, hvor køerne blev sendt på græs, hvis de ikke gik ude på overdrevet, der lå mellem landsbyen og Kongevejen nord for landsbyen. På samme måde sendte man kalvene på græs øst for landsbyen: "Kallehauge Agre" – som vi i dag ville kalde Kalvehave – lå omtrent hvor nu krydset Jernbane Allé/Lindevej ligger.

Længere mod sydøst lå "Kollmille Agrene" – hvilket skal forstås som "Kulmile". Det var med andre ord her en kulsvier havde sin "mile", d.v.s. en kegleformet bunke af træ, hvor man kunne begrænse ilttilførslen ved brændingen og på den måde fremstille trækul. Det anvendtes især til fremstilling af glas, metal eller krudt eller til husopvarmning.

Mørdrups vange

Som det vil kunne ses af kort-illustrationen, var agrene (markerne) delt op i tre forskellige vange. Denne inddeling var helt almindelig for de

fleste sjællandske landsbyer. Jorderne i de tre vange blev så dyrket forskelligt fra år til år. Det foregik typisk således, at det første år havde man rug, næste år byg, og det tredje år lå markerne brak eller som man sagde: "I fælled". Med dette "trevangsbrug" sikrede man sig, at jorderne ikke blev udpinte.

Udover de tre vange bestod byens jorder også af et overdrev, der lå på arealet nord for landsbyen – op mod Kongevejen. Arealet benyttedes til at sende dyrene på græs i sommerhalvåret. De blev ofte bevogtet af en hyrde, som byens gårdmænd betalte. Det fortælles dog også, at et areal øst for Hovvej blev brugt til græsning af husdyr – i hvert fald i perioder. Det er på det areal, at Hyrdevej og Vogtervej i dag ligger.

Endvidere rådede landsbyen over eng- og mosearealer. Dem var der mange af i tidligere tider, bl.a. fordi afvanding af lave områder ikke fandt sted, og fordi vandspejlet simpelt hen stod højere i vikingetiden og kun langsomt sænkedes til det nuværende niveau. Det skyldes bl.a. den landhævning, der fortsat finder sted som følge af istiden, hvor landmassen blev mast sammen af isens tryk. Landhævningen gennem de sidste 800 år vurderes til omkring 1 meter i det nordøstlige Nordsjælland.

Tilhørsforhold

En såkaldt "enestegård" var i ældre tid en gård, der ikke hørte til en landsby. Der var ikke så mange af dem på vor egn, men et par eksempler kan dog nævnes: Kathøjgaard ved Tikøb, Lokkerupgaard (Dalsborg) ved Skotterup, Ratterup (Ørsholtgaard) ved Gurre og så Busserupgaard ved Mørdrup.

Busserupgaard hørte i modsætning til Mørdrup landsby til Esrum Kloster, hvor den optræder i en godsfortegnelse fra 1497. Det er yderst sparsomt, hvad vi får at vide i den forbindelse, men det lyder til at være en kvindelig fæster, Pernille, som skal give to grot i fæste. En grot var en møntenhed. Og vi kan i alt fald udlede, at gården ikke har kastet meget af sig, når fæsteren kunne nøjes med en så lav ydelse i fæste. Det skal dog tilføjes at fæsterens navn måske i virkeligheden var Per Nilen (Nielsen). Men det får vi sandsynligvis aldrig vished om.

Selve landsbyen Mørdrup hørte derimod ikke til klosteret. Den var krongods i størsteparten af perioden fra tidlig middelalder til 1672. Vi må antage, at landsbyen blev administreret af lensmanden på Gurre – senere på Krogen/Kronborg. I en kort periode i 1500-tallet hørte Mørdrup imidlertid til en privat person, idet landsbyen var forlenet til adelsman-

den Mogens Krabbe, som boede på herregården Vegholm lidt syd for Engelholm i Skaane. I 1560 mageskiftede Mogens Krabbe dog sine ejendomme i Nordsjælland med nogle ejendomme i Skaane. Dermed kom Mørdrup atter under kronen.

Året 1588

De såkaldte Lensregnskaber giver et lille øjebliksbillede af situationen i året 1588. Mørdrup bestod da af 9 gårde og 3 husmandssteder. Der har

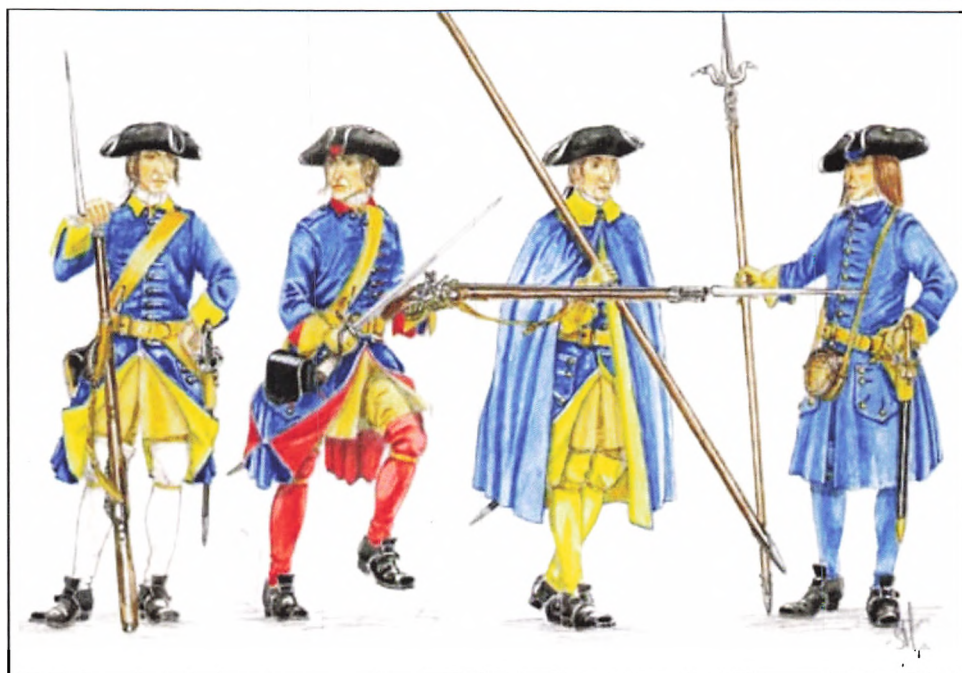
sikkert desuden været et antal jordløse huse, som var knyttet direkte til gårdene. Det var de såkaldte "holdehuse" - ofte benævnt "holtzhus". Hver bonde og husmand skulle betale landgilde til lensmanden på Kronborg - og alle gårdmændene skulle betale 2 mark og 4 skilling. Derimod slap husmændene med 1½ mark og mindre.

Samme år hører vi også om "Søbæks Mølle", der er en vandmølle beliggende sydøst for landsbyen.

"Søbæk Mølle" hed dette sted oprindeligt. Senere omdøbt til "Søbækshuset" da vandmøllen var nedlagt. Ejendommen var en af de få ejendomme udenfor selve landsbyen før 1791. Den lille ejendom lå på nuv. adresse Stokholmsvej 29, men nedbrændte i 1907.

(Maleri fra 1895 i privateje)

Sådanne svenske uniformer måtte danskerne vænne sig til i slutningen af 1600-tallet. Disse er dog fra 1712, men farverne var i store træk de samme. Der er tale om hhv. to musketerer, en pikener og en kanoner. (Tegning Søren Henriksen i "Chakoten", sep. 2012)

Landgildet for denne ejendoms beboer, Peder Bendtsen var fastsat i naturalier: 1 fjerding smør og 1 tøn-de byg. Sobæks Mølle kendes første gang fra et dokument i 1555, men kan meget vel have ligget der i mange år før.

Katastrofale følger af Svenskekrigene

De mange år med krige mod sven-

skerne, der i 1600-tallet fik stormagtsdrømme, fik katastrofale følger for bønderne i Nordsjælland i almindelighed og for bønderne i Mørdrup i særdeleshed.

Efter den svenske militære besættelse i 1658-60, hvor tropperne "levede af landet" - (d.v.s. ranede alt af værdi), blev der som nævnt udarbejdet en oversigt over de enkelte landsbyers skader. I Mørdrup blev

alle husene i det hele taget beskrevet som "ganske skamferede på tag og ler" (d.v.s. vægge). Og det sparsomme korn der var sået, var "fortrådt og oprodet"..

I år 1700 besatte Karl den XII atter området – efter en invasion af svenske tropper ved Tibberup. Her har vi dog ikke nogen beretning om ødelæggelserne, men de har utvivlsomt også været store også ved den lejlighed.

Kongevejen og Nykro anlægges

Måske havde der i middelalderen været et udskænkingssted i Mørdrup – et enkelt marknavn "Ølkoneager" kunne tyde på det. Men i 1790'erne kom der faktisk en rigtig kro – ganske vist ikke i selve landsbyen, men ude ved den ny anlagte Kongevej.

Der havde været en gammel kongevej, som løb længere mod nordvest – midt igennem det nuværende Nyrup Hegn. Men vejen var dårlig og skulle repareres. I stedet valgte kongen at anlægge en helt ny chaussé fra Hirschholm (Hørsholm) til Helsingør.

Linjeføringen blev fastlagt allerede i 1778, men ikke uden en del undersøgelser og overvejelser. Blandt andet var det inde i billedet at lade vejen passere gennem Mørdrup, men p.g.a. det lave område sydøst for

landsbyen – den gang kaldet "Tage Mose" (nu Rolighedsmoserne), måtte man opgive denne tracé. I stedet valgtes en linjeføring på højderyggen oppe ved Nyrup og helt op mod Nyrup Hegn.

Bygningen af den nye Kongevej forbi Nyrup og Mørdrup var færdig i 1788 og dermed forsvandt en del trafik fra selve Nyrup – og dermed forsvandt en del af kundegrundlaget for Nyrup Kro, der lå midt i landsbyen.

Kroholdet måtte derfor flyttes til et mere hensigtsmæssigt sted. Kroen indrettedes derfor i en fæsteejendom under Krogerup Gods – en ejendom, som lå ved den nye Kongevej på Mørdrup Bys mark, og som kaldtes "Sophienhøi".

Kroen blev imidlertid snart også kaldt "Nykro", måske på grund af navneligheden med "Nyrup Kro". I hvilket år flytningen skete er lidt usikkert, men det må være sket omkring 1797, da Krogerup Gods det år bortsolgte ejendommen.

Nykro blev altså en landevejskro ved den nye Kongevej, og mange landevejsfarere fandt her et bedested – både for mennesker og dyr. Det er værd at bemærke, at blandt de vilkår, de nye ejere måtte gå ind på, var udover en fast årlig afgift, en forpligtelse til at besørge den post og de aviser, som blev leveret af posten

Nykro ved Kongevejen, er bygget i 1790'erne. Huset er her fotograferet omkring 1950.

i kroen, men som skulle til Krogerup Gods ved Humlebæk. På den tid måtte man på landet selv afhente sin post ved sådanne postudvekslingssteder.

I 1817 blev den nye ejer – eller arvefæster – af kroen, bager Johan Schæmer. Hans tid som krovært sluttede imidlertid brat i 1828, da myndighederne blev trætte af den umådelige drikken på stedet. Og siden har der ikke været kro på stedet, bortset fra en lang periode frem til 1840'erne, hvor Schæmer stadig udskænkede i konstant strid med myn-

dighederne.

Da Krogerups ejendomme lå så spredt som tilfældet var havde Krogerups ejere behov for at vise hvad der tilhørte dem. I hver landsby, på hver ø og ved hver enkelt gård stod der således - som tidligere nævnt - sådanne "domænesten".

Fik sit "fæste forbrudt"

Et øjebliksbillede får vi i 1745, da den daværende fæster på gård nr 4 (d.v.s. den senere Bybjerggaard) blev stævnet. Årsagen var, at han havde forsømt sin gård, som han

havde haft i fæste siden 1729. Det viste sig i forbindelse med den efterfølgende retssag, at hans kreaturer og redskaber kun var 65½ rigsdaler værd, men at der behøvedes over 100 rigsdaler for at sætte gården i ordentlig stand. Tilmed skyldte Peder Nielsen oveni 119 rigsdaler væk, så hans gæld var omkring 53 rigsdaler. Af retssagens akter fremgår yderligere, at hans jorder var "*...udørcket, ey heller i dette Aar har han saaget det ringeste. Gærdene var itu, saa hans Creaturer gaae ind paa Naboernes Jord*". Sagen endte med, at han blev "forbrudt sit fæste" (= fradømt sit fæste) og dømt til at betale Krogerups ejer 53 rigsdaler.

Skifteforretning 1761

Den 27. juli 1761 mødtes skifteforvalter ved Krogerup Gods, H. Lem med to vidner, gårdmand i Tibberup Ohle Poulsen og gårdmand i Mørdrup Niels Jensen for at registrere og vurdere dødsboet efter gårdmand i Mørdrup, Niels Jensen.

Hele huset blev gennemgået fra ende til anden. I stuen var bl.a. et fyrebord til 4 mark, en slagbænk af fyrretræ til 1 rigsdaler, og en kiste af fyrretræ til 2 rigsdaler. Efter stuen gennemgik man kammeret, køkkenet, huggehuset, vognredskaber samt dyreholdet. Af sidstnævnte var der 8 køer, 3 kalve, 7 får, 2 lam, 5

svin og 3 gæs.

Samlet set blev boet vurderet til 171 rigsdaler og 2 mark. Den efterladte enke hed Marie Ditlevsdatter og i alt var der fire børn: Kirsten, Jens, Ole og Ditlev på hhv. 9, 7, 5 og ½ år.

Imidlertid var der også fordringer i boet. De blev opgjort til 152 rigsdaler og 2 mark. Herefter blev der 9 rigsdaler og 2 mark til enken og 2 rigsdaler og 2 mark til hvert barn.

Enkens arv svarede til ca 2 månedslønninger for en arbejdsmand. Så selvom man var gårdmand, var det ikke nødvendigvis en guldgrube.

Folketællingerne 1771 og 1787

Inde i selve landsbyen var forholdene stadig de samme som i de foregående århundreder. Der var 9 gårde + Busserupgaard, der stadig havde en særstatus. I 1771 kan vi af en liste over byens voksne mandlige indbyggere se, at der foruden de ni gårdmænd også var en skovfoged, en tidligere soldat samt 7 husmænd, som ernærede sig som daglejere eller havde en lille jordlod. En enkelt af husmændene ernærede sig som hjulmand. Desværre fremgår det ikke af listen, hvor mange kvinder og børn, der var i landsbyen.

Først i 1787 kan vi se, at landsbyens samlede befolkningstal var 106 mennesker. På dette tidspunkt

var erhvervsfordelingen omtrent den samme – dog ses også tre ”inderster”, hvilket var folk, der boede til leje og derfor ikke regnedes som havende egen husstand. En anden ting, der falder i øjnene er, at der nu bor hele tre soldater i landsbyen. Dengang var det normalt, at soldaterne boede rundt i landsbyerne og kun var samlede ved øvelser og mobiliseringer.

Krogerup bliver et gods

Krogerup var blevet et gods i 1672, da Hans Rostgaard fik overdraget Krogerup sammen med en del gods

i bl.a. Tikøb Sogn. På den måde blev bl.a. Mørdrup landsby en del af Krogerup Gods. Desværre findes ingen fæstebreve fra Krogerup Gods første ca. 90 år. Heri havde det nemlig været muligt at følge, hvilke vilkår de enkelte fæstebønder havde. Eller sagt med andre ord: Hvilke afgifter og hvilke ydelser – herunder hoveri – de skulle yde til Krogerup for at beholde fæstet.

Familierne Rostgaard og von der Maase

Efter Hans Rostgaards død i 1684 burde egentlig sønnen Frederik hav-

*Tegning af den lille herregård "Krogerup" ved Humlebæk fra 1835. Det er det ældst kendte billede af gården, men vi ved ikke præcis hvordan ejendommen så ud i 1600-tallet.
(Tegning i "Krogerup Gods 1660-1946")*

de overtaget godset, men da han kun var 13 år, blev det i stedet hans fætter, Jens Rostgaard, der overtog driften. I 1699 overtog Frederik selv driften. Han blev senere gift med Conradine Reventfeld og tilsammen fik de 7 børn, men det var kun en af disse, Conradine Sofie Rostgaard, som stiftede familie. Hun giftede sig 17 år gammel med ritmester Frederik von der Maase, der imidlertid dør allerede i 1728. Da Conradine Sofie 1736 – efter faderens mening – gifter sig under sin stand, bliver hun gjort arveløs, og Krogerup gjort til et stamhus, hvorefter godsets besiddelser bliver fordelt mellem Frederik von der Maases børn. Den ældste søn, hvis navn også er Frederik von der Maase, overtog selve Krogerup med underliggende bøndergods bl.a. Tibberup og Mørdrup.

Krogerups reform

Det var denne Frederik, der i 1772 underskrev et væsentligt dokument – i al fald set med Mørdrup bønderes øjne. Om baggrunden for tiltaget kan vi kun gisne. Måske var det under indtryk af lovgivningen under Struensee, som man måske på denne måde ønskede at støtte. Måske var der for megen bøvlgang med at få bønderne til at passe hoveriet. Måske fordi der netop var gået 100 år, siden Krogerup havde inddraget

landsbyen i sit gods. Måske var der helt andre grunde.

Under alle omstændigheder kan vi konstatere, at Frederik von der Maase den 1. juli 1772 indgik en "Contract" med de 9 bønder under Krogerup i Mørdrup og de 2 bønder i Øverste Tørp, som også hørte under Krogerup.

I denne kontrakt stod der, at de 9 bønder fremtidig skulle være fri for hoveri. Dog var der en række betingelser:

1. Gårdmændene skulle indgærde deres marker.
2. Der skulle betales en afgift af 3 rigsdaler hvert kvartal for hver tønde hartkorn gården havde.
3. Gårdmanden ville miste fæstet hvis ikke han betalte.
4. Kun tilladelse til at hugge gærdsel på egen grund.
5. Kun tilladelse til at skære tørv i egen engpart.

Overdrevsjorderne

I de følgende år blev der gennemført flere andre store reformer. Således udskiftedes overdrevsjorderne i Mørdrup i 1776 og selve landsbyens jorder i 1791. På samme tidspunkt udflyttedes tre gårde af landsbyfællesskabet, og der etableres flere husmandssteder i Mørdrup og på jorderne omkring byen.

Tibberups 8 gårde blev også ud-

skiftet i 1776. I den forbindelse ser det ud til, at der er opstået yderligere en gård, måske ved deling af en af de oprindelige helgårde. Desværre er udskiftningsforretningen for Tiberup tilsyneladende ikke bevaret, så der er usikkerhed om hvorledes denne foregik i detaljer. En gård, "Egegaarden", flyttede ud af landsbyen – til de jorder, den var blevet tildelt allernordligst på bymarken.

Endnu var de dog fæstebønder. Det vil sige at de ikke ejede deres egen gård og jord. For tilladelsen til at drive gården og jorden skulle hver bonde betale et beløb til godsejeren på Krogerup Gods.

Udskiftningen af Mørdrup i 1791

I 1780'erne blev der gennemført en landboreform, som havde til formål at modernisere landbruget i Danmark. I Mørdrup blev der også gennemført en sådan reform i 1791. Desværre er den såkaldte udskiftningsforretning ikke bevaret – d.v.s. det dokument, der fortæller, hvad kommissionen blev enige med gårdmændene om at foretage. Vi kan derfor desværre ikke fortælle, hvilke overvejelser, der lå til grund for de beslutninger, der blev taget.

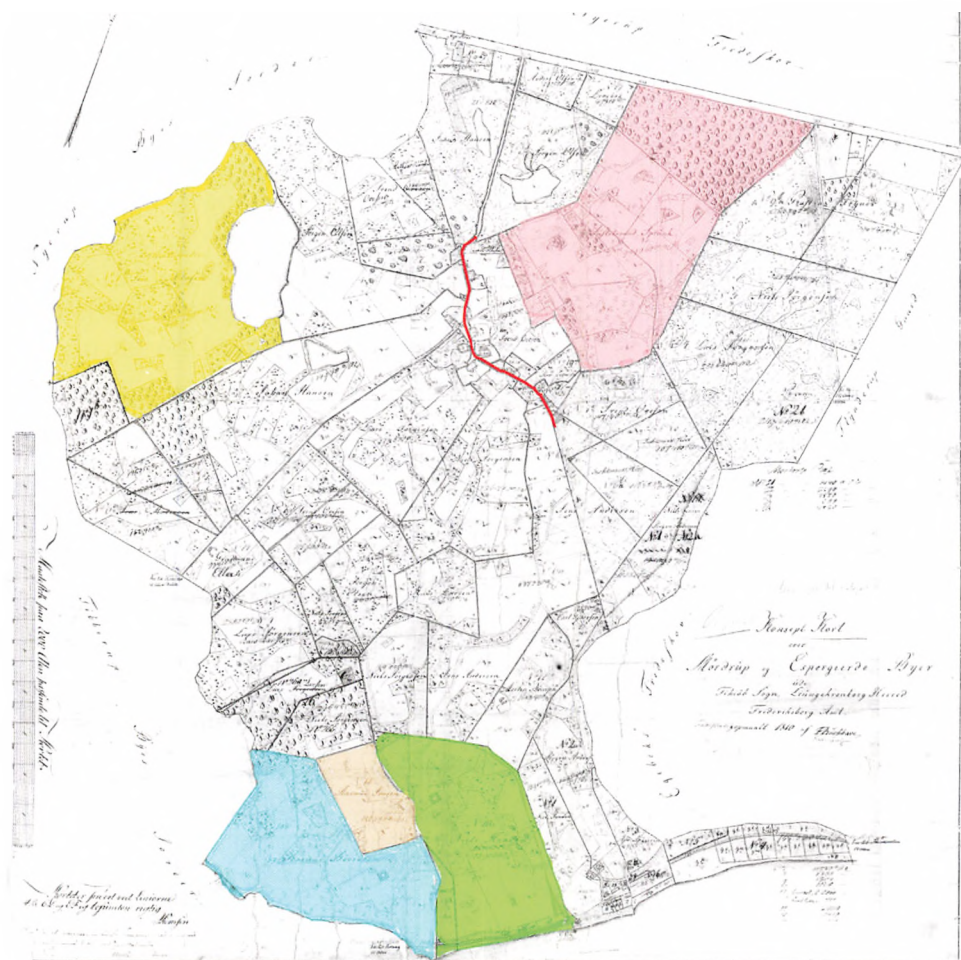
Men i store træk kan vi se, hvad der rent faktisk skete. Indtil 1791 havde gårdmændene deres jorder spredt ud over hele bymarken i små

,lange agre. Det var, for at hver bonde kunne få lige andel i de gode og de dårlige agre. Men det var umådeligt upraktisk og meget lidt profitabelt. Formålet med udskiftningsforretningen var derfor at samle hver gårdmands jord tæt ved gården. Det indebar, at nogle gårde ikke længere kunne blive liggende i landsbyen, men måtte flytte ud på en af van-gene.

Tre udflyttergårde

Ud af byens 9 gårde udflyttede de tre. Det var gård nr. 5, som oprindeligt lå ved bygaden (Mørdrupvej) omtrent hvor nu Mørdrupvej 123 B-C ligger. Endvidere gård nr. 7, som lå på hjørnet af Mørdrupvej og vejen til Busserupgaard, d.v.s. Mørdrupvej 110. Endelig var det gård nr. 1, hvis beliggenhed er lidt mere usikker. Den lå mest sandsynligt på nuværende adresse, Mørdrupvej 91-93.

Gårdene havde nemlig oprindelig numre, som senere blev erstattet af matrikelnumre – men vel at mærke ikke med de samme cifre. Desuden blev Busserupgaard indlemmet i landsbyen og fik også matrikelnummer i Mørdrup. I forbindelse med udskiftningen blev det normalt også bestemt, at gårdene skulle have et navn. Imidlertid ser det ud til, at en enkelt gård (nr 3) i Mørdrup aldrig fik navn.

Det ældste matrikelkort over Mørdrup fra 1816 er her blevet farvelagt for at vise, hvordan nogle af gårdene fra den oprindelige landsby blev udflyttet fra landsbyfællesskabet. Med gult er markeret den jord, som gården "Rolighed" fik tillagt ved jordreforme i 1791. Det grønne område blev tildelt den gård, der fik navnet "Grydemosegaard" senere kaldt "Strandvangsgaard". Det blå område blev tildelt "Lerbjerggaard" senere kaldt "Stranddahl". Det store lyserøde areal tilhørte "Busserupgaard", medens det brunlige område tilhørte den ejendom, der kaldtes "Søbækhushus", senere "Søbækhushus". For overskuelighedens skyld er Mørdrupvej gennem landsbyen blevet farvet mørkerød.

Tilbage i landsbyen var nu syv gårde, hvoraf i dag kun fire er tilbage i nogenlunde hel tilstand. De tre udflyttede gårde, Rolighed, Grydemo-segaard og Lerbjerggaard kom til at ligge på nuværende adresser: Tinvej 12, Lindevej 30-32 og Bakkegaardsvej 16.

Husmandssteder

Men derudover var der jo også en række husmænd – og her var det kulturen, at der for hver gård også skulle udlægges et areal til et husmandsbrug. Måske nogle af de jordløse husmænd i landsbyen fik tildelt en jordlod på denne måde. Præcis hvor mange der blev oprettet, ved vi desværre ikke, men eksempelvis kendes "Kalvehavehus" – nu Jernbane Alle 16B. Derimod var Søbækhus ikke et nyoprettet sted i 1791. Det havde eksisteret i århundreder som vandmølle og lå, hvor nu "Sing-Sing" ligger, d.v.s. Stokholmsvej 29.

Siden 1791 er der oprettet en hel del flere husmandssteder, som i nogle tilfælde har udviklet sig til gårde. Det gælder således bl.a. Stokholmsgaarden og Kohavegaard. De to oprindelige husmandssteder Damgaarden og Mellemvangsgaard udviklede sig også til ejendomme med gårdstørelse.

Kongelig bevilling til at sælge

Ordningen med fæstegårde ophørte imidlertid – men ikke før end i årene 1802-08. Forud var dog sendt en ansøgning til kongen om at måtte sælge ud af bøndergodset. Dette skete for de fjernere liggende "besiddelser" bl.a. Sejerø og Neksøl allerede i 1798. Men den 19. december 1800 fik Frederik Anthon von der Maase, der også havde titel af kammerjunker, ritmester ved "Garden til Hest" samt adjutant for hans kongelige højhed kronprinsen, også kongelig bevilling til at sælge bøndergodset ved Krogerup Gods til fæstebønderne. Baggrunden var, at hans stilling som militærmand gjorde det meget vanskeligt for ham samtidig at føre det fornødne tilsyn med Krogerup og underliggende bøndergods' drift. To betingelser blev dog indføjet i bevillingen. Og det var, at pengene for salget af gårdene skulle deponeres m.h.p. senere indkøb af mere velbeliggende jord. Samt at de frasolgte gårde ikke måtte tillægges andre hovedgårde.

Denne ansøgning har reelt sikkert været let at få kongens godkendelse af. Frederik von der Maase var jo adjutant hos den person, der reelt havde magten i Danmark på den tid. Christian VII var ganske vist stadig konge, men den tiltagende sindssygdом gjorde jo, at det var sønnen, kronprins Frederik, der afgjorde hvad kongen skulle skrive under på.

Kortet er udarbejdet af De Danske Statsbaner i 1888 og viser situationen hvorledes landskabet. Egentlig blev banen anlagt og drevet af "Det sjællandske Jernbaneselskab" (SSB). Fra 1885 skiftedes navnet ud med "De danske Statsbaner" (D.S.B.) samt diverse stenkister og rørledninger. Med rød skrift og røde

"Den Nordsjællandske Jernbane", som den oprindelig blev kaldt, skar sig igennem *rab*", som imidlertid i 1880 blev overtaget af staten og derfor kom til at hedde "*De baner*" (DSB). Kortet viser offentlige overkørsler og private overkørsler (hhv. rød og njer er tilføjet bemærkninger om nyanlæg eller nedlæggelser af overkørsler.

De første selvejere

Det var fæsteren Johan Hansen på Bybjerggaard i Mørdrup, der den 1. juli 1801, som den første kunne kalde sig selvejer. Men den næste, der fik mulighed for at købe sin egen gård, var ikke en tilfældig person. I 1798 havde kammerherre, ridder og medlem af Danske Kancelli, Frederik Moltke fået den udflyttede gård fra Mørdrup, kaldet "Rolighed" i fæste. Frederik Moltke var svoger til Frederik von der Maase, så det kan næppe heller overraske, at Moltke er den næste i rækken, der får mulighed for at købe sin gård fri af fæstet under Krogerup Gods. Det sker ved et skøde dateret 11. juni 1802. Herefter fulgte indenfor få år de fleste af Mørdrups og Tibberups bønder trop og blev alle selvejere.

Dermed var bønderne i Mørdrup og Tibberup fri af Krogerups herremænd – og kunne nu arbejde efter egne regler og ønsker. Det skabte grundlaget for landbrugets storhedstid i anden halvdel af 1800-tallet og i første halvdel af 1900-tallet.

Håndværkere

Af fortegnelsen over mandlige beboere i Mørdrup fra 1771 ses, at alle beboere levede af landbruget helt eller delvist. En enkelt beboer skiller sig ud: Sven Pedersen, der var skovfoged. Desuden var der Jørgen Pedersen, der var hjulmand og husmand.

Dette ændrer sig noget i løbet af 1800-tallet, Allerede i 1801 var der f.eks. kommet en smed i byen. I 1834 ses bl.a. en kurvemager, en stenhugger, en smed, en toldbetjent, en skomager, en tømrer og en forstassistent. Det var med andre ord fag, der langt hen ad vejen var tilknyttet eller afhængig af landbruget.

Nordbanen anlægges

Ikke siden 1780'erne, hvor man anlagde Kongevejen, havde der været et større anlægsarbejde i Mørdrup. Men et nyt stort anlæg udførtes i årene 1862-64. Her anlægges nemlig Nordbanen - den første jernbane mellem København og Helsingør. Banen gik via Hillerød og havde mellem Hillerød og Helsingør, kun station i Fredensborg og Kvistgaard.

Baggrunden var, at Det Sjællandske Jernbaneselskab, som stod bag driften, vurderede at der i Tikøb Sogn/Kommune ikke ville være behov for mere end en station. Og den blev placeret i Kvistgaard, hvor man anså vejnettet for at være bedre.

Så skønt banen blev ført lige forbi landsbyen Mørdrup, så stoppede togene ikke der i mange år. Faktisk blev der først i 1934 etableret et trinbræt. Nærmeste station fra 1898 var derimod Espergærde Station på den ny-anlagte Kystbane.

Hvor boede "Skotterups Skønhed"?

En 40 år gammel artikel i ugebladet "Ude og Hjemme" fortæller historien om "Skotterups Skønhed" - pottemagerdatteren Hyldeborg Mortensen. Men historien efterlader et spørgsmål.

Af Kjeld Damgaard

I ugebladet "Ude og Hjemme" fra august 1982 bringes en artikel med overskriften "Brylluppet skabte stor opstandelse". Skribenten hed Finn Sandberg, og anledningen er, at Carlo og Hyldeborg kunne fejre deres jernbryllup (70 år) det år.

Den interessante del af artiklen - set med vore lokalhistoriske briller - er et enkelt afsnit, der omhandler deres bryllup i 1912, og hvad der gik forud. Afsnittet, der gengives her, giver imidlertid anledning til en række kommentarer og enkelte spørgsmål.

Artiklen i ugebladet

Aldersforskellen skabte stor opstandelse, da Carlo og Hyldeborg besluttede at gifte sig. For i 1912 var det bestemt ikke sædvane, at bruden var syv år ældre end brudgommen. Men Carlo ville have "Skotterups Skønhed", og hun ville have ham, og sådan blev det, trods protester fra hendes forældre.

Til gengæld blev brylluppet en skøn sommerdag en stille affære. Kun brudens forældre var repræsenteret i Bloustrød Kirke. For Carlo havde slet ingen familie. Han var en forældreløs Nørrebrodreng.

Det nygifte par fik en enkelt hvedebrødsdag efter brylluppet, men kun fordi dagen derpå var en søndag. Mandag morgen klokken seks var Carlo atter i fuldt sving på sit arbejde som håndstenspresser på Teglværket i Bloustrød.

Hyldeborg var allerede en køn pige på syv år, da Carlo kom til verden i 1891. Få år tidligere var hun sammen med sin far, der var pottemagermester flyttet fra Helsingør til Skotterup ved Snekkersten. Faderens forretning gik godt, men pengene var alligevel små.

Ved århundredeskiftet var Hyldeborg blevet en smuk, ung pige, som egnens drenge og unge mænd flokkedes om og kaldte "Skotterups Skønhed".

Men Hyldeborg blev ikke som sine jævnaldrende gift i 20-års alderen. Der

skulle gå endnu otte år, inden hun traf den mand, hun valgte at dele et langt liv med.

Carlo var dengang en mand på 21 år - fyldt med initiativ. Skønt han var forældreløs, beviste han allerede fra 14-års alderen, at han kunne klare sig selv. Han kom i konditorlære, men måtte opgive det erhverv, fordi det viste sig, at han var overfølsom overfor melet.

I stedet blev han i foråret 1912 ansat på Bloustrød Teglværk, og når han sparede lidt op af sin timeløn på 43 øre, kunne der blive råd til at gå til dans en enkelt aften om måneden på Bloustrød Kro. Det var der, han traf Hyldeborg, og det var i bogstaveligste forstand kærlighed ved første øjekast. Lørdag den 27. juli samme år blev de gift efter en så kort forlovelsestid, at det var stof til mange samtaler.

Året efter fik de en søn, og i løbet af deres ægteskabs første par år fik de yderligere tre børn, alle piger. Men den ene af de to tvillingepiger, de fik i 1917, døde kort efter fødslen. Måske var det sorgen over dette barns død, der fik dem til at opgive at få flere børn.

Trods den ringe løn lykkedes det Carlo - med lidt hjælp fra sine svigerforældre - et etablere en vognmandsforretning mindt under verdenskrigen. Han havde fire hestevogne og en charabanc.

Men det varede ikke mange år, inden Carlo blev slået ud af den nye opfindelse "automobilen" og i stedet kastede

han sig over tørvegravning.

Et hårdt, beskidt arbejde, som kun lige netop gav det unge ægtepar nok til dagen og vejen.

Carlo Jensen

På trods af de hårde vilkår lykkedes det parret at klare tilværelsen på fantastisk vis. De blev boende på Tornevangsvej/Teglværksvej i Kajerød ved siden af det teglværk, som han arbejdede ved, Tornevang Teglværk.

Ganske kort om Carlo kan i øvrigt fortælles at han i følge notatet ved brylluppet i 1912 skulle være født i Sankt Johannes Sogn i København. Men han står ikke opført i kirkebogen. Hans biologiske mor skulle være ugift og hedde Ane Kirstine Jensen. Hun må have sat ham i pleje ret tidligt, men vi kender ikke til hvor. Først da han er 10 år, ses han hos jord- og betonarbejder Frederik Nielsen og hans hustru Inger i Møllegade i København. Senere skifter han adresse adskillige gange indtil 1908, hvorefter han i 1912 dukker op i Bloustrød.

Hyldeborg Mortensen

Hyldeborg Mortensen blev født i 1884 i Sct Olai Sogn i Helsingør som datter af detailhandler Carl Johan Mortensen. Han var født i 1854 i Rørtang som søn af hjulmand Carl Mortensen. Han var gift med Alexandra f. Møller (f. 1863).

Hyldeborg boede med andre ord

Artiklen i "Ude og Hjemme" bringer dette foto af den unge familie fra omkring 1917-18. Billedet viser Hyldeborg og Carlo med datteren Rosa i mellem sig og sønnen Carl foran. I øvrigt blev Hyldeborg i ugebladsartiklen konsekvent stavet Hylleborg. Men af indførelsen i kirkebogen ved hendes fødsel står tydeligt, at navnet bør staves Hyldeborg. På samme måde er stavemåden for Carl lidt usikker. Da han blev gift, stavedes det i kirkebogen Karlo, men i alle andre kilder Carlo.

ikke i Skotterup som barn. Og i 1890 ses familien ikke boende i Skotterup. I september 1900 køber faderen en ejendom på Helsingør Overdrev lige ved Hestens Bakke. Huset får senere adressen Kongevejen 172-174, men har nu adresse på H. P. Christensens Vej 34-36. Her indretter faderen pottemagerværksted og kalder virksomheden for "Kongevejens Lervarefabrik".

Barnefødsel i 1904

I 1901 bor Hyldeborg stadig hos forældrene, men dog kun midlertidigt får vi at vide i folketællingslisten. I sommeren 1903 opholdt hun sig på Hollandske Mølle, og der må hun have været - i alt fald lidt - interesseret i en mand. Resultatet er således at hun bliver gravid og føder i april 1904 en datter. Hun har nægtet at oplyse hvem barnefaderen var, men det kan der være flere forklaringer på. For det første var det en skam i de dage at få børn udenom ægteskabet. Det kan have fået hende til ikke at ville oplyse faderens navn. Det kunne også være at hun rent faktisk ikke kendte andet end måske fornavnet på vedkommende. Eller måske er hun blevet betalt for at holde sin mund, hvis det f.eks. var en standsperson.

Hyldeborg var nu 19 år, ugift, uden arbejde og med et lille barn, der i øvrigt blev døbt Esther. Hun valgte den udvej, som mange i hendes situation gjorde, nemlig at overlade pigen til

andres pleje. Imidlertid var det ikke til fremmede, hun blev overladt. Det var Hyldeborgs forældre, der tog sig af barnet, men da moderen boede mere eller mindre hos forældrene, var hun stadig tæt på barnet.

I 1906 ved vi, at hun et par måneder midt på året tjente hos en københavnsk familie, men rejser tilbage til Helsingør den 1. september. I 1907 flytter hele familien til Kattehale ved Bloustrød - og her ser vi igen Hyldeborg optræde i folketællingslisten i 1911 - boende hos forældrene - og med sin datter, der nu var 7 år gammel.

Spørgsmålet

Disse facts kan dokumenteres, men det fremgår ingen steder af artiklen hvornår Hyldeborg skulle have boet i Skotterup - og dermed fået sit tilnavn. Imidlertid fremgår det af en gammel skoleprotokol, at hendes ældre brødre gik i Snekkersten Skole i årene 1896-97. I protokollen fremgår at familien bor i Skotterup. Hyldeborgs navne fremgår ikke af protokollen, men hun har jo sandsynligvis boet sammen med den øvrige familie i Skotterup. Uanset tidsrummet, så er det andet ubesvarede spørgsmål: Hvor boede "Skotterups Skønhed" i så fald?

Hvis det var i 90'erne, at Hyldeborg boede i Skotterup, kan faderen muligvis have været tilknyttet Skotterup Lervarefabrik, som på den tid var en

betydelig virksomhed? Hun kan også efter konfirmationen have været tjene- stepige i en af villaerne.

Hyldeborg blev ældgammel!

Af den tidligere citerede artikel fremgår det som nævnt, at parret i 1982 kunne fejre jernbryllup. Begge havde da problemer med bentøjjet, men var stadig mentalt friske. Hvornår Carlo døde ses ikke, men Hyldeborg døde, efter oplysninger på internettet, først den 12. juli 1993 - d.v.s. 109 år gammel!

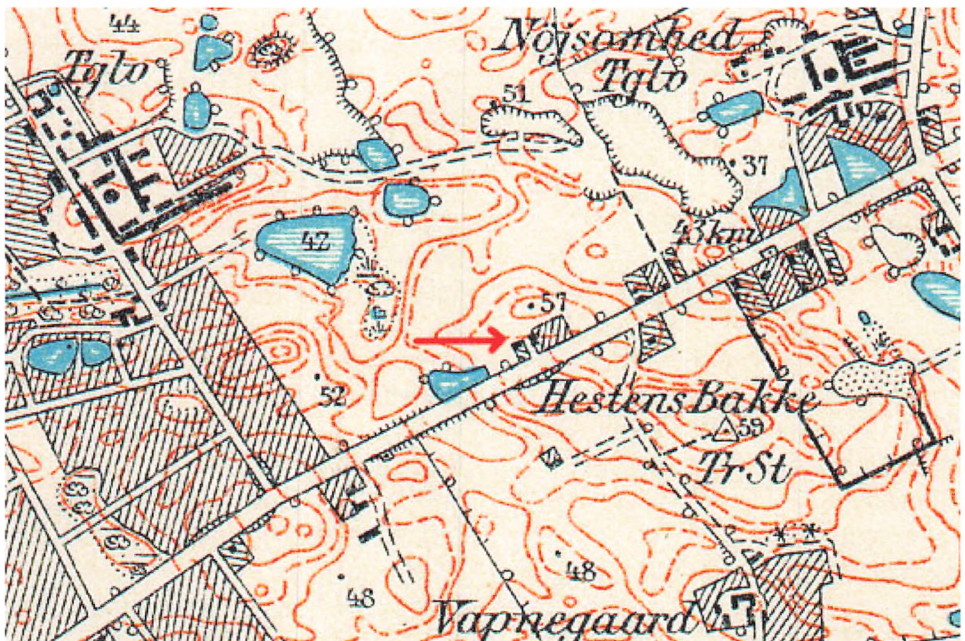
Parret fik sammen tre børn. Den æld-

ste, der hed Karl var født i 1912 og yngste hed Rosa, født i 1917. En tvilling-søster til Rosa, Stella, døde som nævnt kun 3 måneder gammel.

Rosa blev i øvrigt gift med smedevsvend André Anthony i København - og hun levede frem til 2001.

Kender nogen noget til Hyldeborg?

Forfatteren af denne artikel hører gerne fra læsere, der evt. kender til "Skotte-rups Skønhed"? Selvfølgelig især om tiden i vort lokalområde.

På dette kort fra 1915 ses ved den rød pil hvor "Kongevejens Lervarefabrik" lå. Den bestod af et beboelseshus og et værksted. Det var på Helsingør Overdrev mellem Rønnebær Allé, der ses til højre og Klostermosevej, der ses til venstre.

Udstilling i 1872 om Snekkersten Havn

Af Kjeld Damgaard

Som bekendt kunne Snekkersten Havn i år 2022 fejre 150-året for havnebyggeriets begyndelse. Det var i 1872, at de første tiltag blev gjort – men der skulle gå flere år, før den endelige havn stod færdig. Egentlig kan man diskutere, hvornår den blev færdig. Var det f.eks. da de første både kunne komme i læ bag molerne i 1873? Eller da havnen blev åbnet for offentlig besejling den 1. april 1874? Eller da både nordre og søndre mole var bygget færdig, og byggeregnskabet kunne opgøres i 1879?

150 år

Fonden Snekkersten Havn har valgt at fejre 150 året for begivenheden i år 2022. Og derfor vil der i denne artikel blive fokuseret på netop året 1872.

Det år var der nemlig en begivenhed, der gjorde Snekkersten og Skotterup fiskerlejer kendt over hele Danmark. Baggrunden var, at der i 1872 arrangeredes "Den nordiske Kunst- og Industriudstilling" i København. Den lå i en stor udstillingsbygning på Vesterbrogade, som senere (fra 1880) blev kendt

som "Industribygningen".

Her havde fiskerne i Snekkersten og Skotterup valgt at gå sammen om en udstilling af det moderne kystfiskeri, som det blev drevet i Øresund. En af de drivende kræfter var navigatør og kgl. fiskeriasistent Peter Villumsen, der også var hovedkraften bag anlæggelsen af havnen. Han beskrev også udstillingen i København i en lille bog, som blev udgivet i forbindelse med udstillingen.

Det specielle var således, at de to bysamfund var gået sammen om udstillingen. Måske var det p.g.a. det forestående samarbejde om havnen, men lidt usædvanligt var det. Som oftest var der stor konkurrence mellem fiskerlejerne. Og det var ikke altid, at bysamfundene talte lige pænt om hinanden.

Illustreret Tidende

Billedet fra udstillingen blev gengivet i datidens meget anerkendte og udbredte ugeblad, "Illustreret Tidende". Billedet viser fiskeriudstillingen i det anneks, som vendte ud mod Stadsgraven. Det var den daværende voldgrav syd for København, hvoraf i dag kun er Tivolisøen tilbage. På billedet ser man

I Sufferhuus Kielderen No. 4 ved gammel Strand er levende Snekkersteens Torsk klar at bekomme hos Enten, smaa Torsk 10 h. Pd., store 12 h. Pd., som er fiske af Børre Børresen og Helle Pedersen paa Snekkersteen, samme kan bekomme til Klok. 7 halv 8.

Allerede i 1700-tallet var "Snekkersteen-torsk" et velkendt begreb i København. Her ses en annonce fra december 1780 i avisen "Kiøbenhavns Efterretninger". Bemærk, at vi endda får at vide, hvem der har solgt fiskene i Snekkersten: Børre Børresen og Helle Pedersen.

en model af en såkaldt "kvase", d.v.s. en stor fiskerbåd, som i datiden blev anvendt til transport af fisk til især København.

Fisk fra Snekkersten

Og netop navnet "Snekkersten" var et kendt begreb i København allerede da. Baggrunden var, at man i mere end 100 år havde solgt fisk, især torsk, men også rødspætter og ål til de københavnske forbrugere. Det var således fiskehandlere fra Snekkersten, som i deres kvaser sejlede levende torsk til København, hvor de så blev solgt fra boder eller lignende langs de københavnske strande. Benævnelsen "Snekkersteentorsk", var således et kvalitetsbegreb.

Til udstillingen havde man opgivet at komme med en rigtig båd. I stedet havde bådebygger Jens Svendsen i Espergærde (det var før, han flyttede til Snekkersten) udført en model af den dengang 7 år gamle kvase med navnet "Snekkersteen". Sådanne fartøjer var ganske almindelige på Øresundskysten og Villumsen beskriver, at der i 1872 var et par fartøjer af denne type

hjemmehørende i Snekkersten.

Kvaserne

Kvaserne måtte være velsejlende og solidt byggede. De måtte ikke være af større drægtighed end 4 tons, da de ellers ville blive forsinket med ind- og udklarering. Hvilket ville være katastrofalt med bådens letfordærlige indhold in mente. En sådan båd kostede fra ny omkring 1.000 rigsdaler, hvilket svarede til omtrent tre årslønninger for en faglært arbejdsmand.

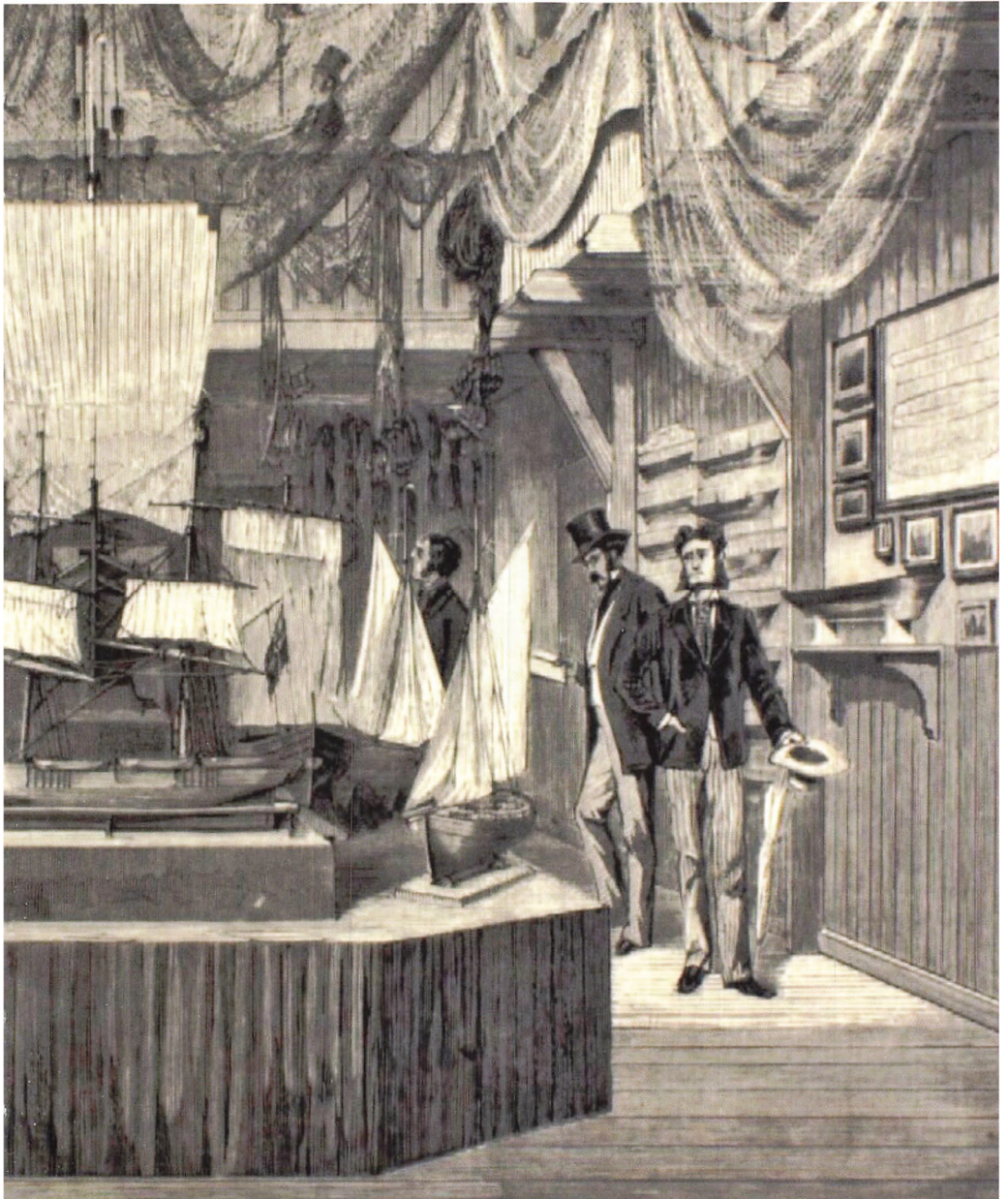
På udstillingen vistes også modeller af to almindelige fiskerbåde. Disse var udført af hhv. bådebygger Jens Hansen i Skotterup og fisker Vilhelm Villumsen i Snekkersten. Af sådanne fartøjer var der i 1872 86 i Snekkersten og 36 i Skotterup, altså i alt 122.

To lokale håndværkere

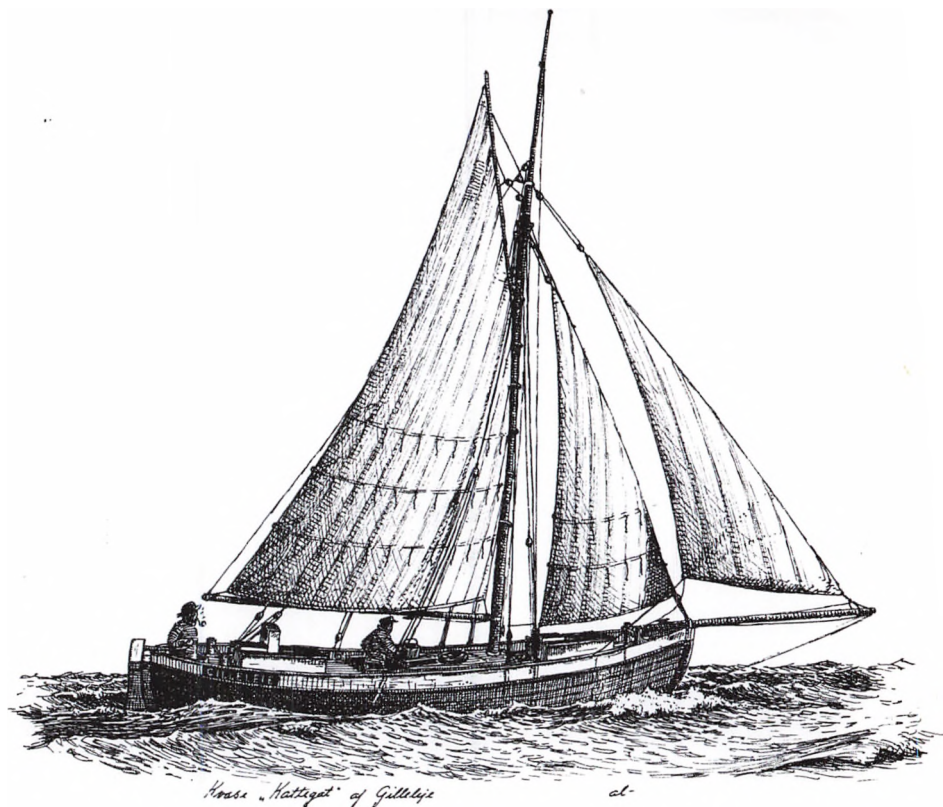
Peter Villumsen skriver i sin beretning, at bådene tidligere blev købt i Sverige (såkaldte Pindebåde) eller i Norge (Bergensjoller). Men denne indførsel var nu stort set ophørt, fordi der var kommet to dygtige lokale bådebyggere, nemlig de nævnte Jens Svendsen og Jens Han-

Fra udstillingen i København i 1872 haves ingen fotografier, men dette zylografi fra

Snekkersten-Skotterups udstilling giver et fint indtryk af udstillingsgenstande m.v.

Det har ikke været muligt at finde en gengivelse af en Snekkersten-kvase, men denne kvase fra Gilleleje, bygget i 1881, svarer til andre af de lokale kvaser fra selve Øresundskysten. Denne Gillelejekvase kan i øvrigt meget vel have anløbet Snekkersten på vej til København. (Tegning af Andreas Laursen)

sen. Tilmed nævnes det, at Jens Svendsen tillige havde en god eksport til den svenske Øresundskyst.

Udstillingen vakte stor opsigt – og blev bemærket af avisernes reportere. F.eks. skrev Fyens Stiftstidende bl.a.: "Det interessanteste i hele Afdelingen er imidlertid en fuldstændig Udstil-

ling af de i de for deres Beliggenhed berømte nordsjællandske Fiskelejer Skotterup og Snekkersten brugelige redskaber, der giver et godt Indblik i, paa hvilket Standpunct Fiskeriet for Tiden befinder sig paa visse Steder, der i flere Henseender staae paa et særligt Standpunct."

Optakten til Snekkersten Idrætsforening

Snekkersten Idrætsforening kunne i oktober 2022 fejre sit 75 års jubilæum. Men der var faktisk idrætsaktiviteter i Snekkersten længe før, der var en samlet idrætsforening. Her er samlet de vigtigste historier fra perioden op til 1947.

af Kjeld Damgaard

Men det var ikke begyndelsen på al idræt i Snekkersten. Allerede da forsamlingshuset "Frem" blev indviet i 1912, blev der dannet et gymnastikhold, som havde hjemme i Frem's lille mødesal. Der eksisterer ikke mange oplysninger fra den tid, men der var ikke

tale om en decideret idrætsforening, men derimod en aktivitet under forsamlingshusets ledelse. En ud af flere aktiviteter i huset.

Sejlkлуб

I 1919 begyndte en anden sportsgren med udgangspunkt i Snekkersten Havn. Der var tale om det første forsøg

Billedet er taget i 20'erne - måske ved det stævne, der blev afholdt i 1920.

på at danne en sejlklub. Det lykkedes at få en forening stablet på benene under navnet Snekkersten Sejlklub. Heller ikke om denne forening kendes mange detaljer, men det vides, at der i august 1920 arrangeredes et stort sejlstævne med i alt 5 løb. Konkurrencen var arrangeret i anledning af klubbens 1 års fødselsdag. Det blev imidlertid ikke den helt store succes, da vejret netop denne dag havde valgt at være fuldstændigt vindstille.

De fem løb blev dog alle - med nogen forsinkelse - gennemført og vinderne var:

1. løb (Joller med latinersejl): Svend Aage Berendt
2. løb (Fiskerbåde): fisker Georg Hansen
3. løb: Juveler Paul Berth
4. løb: Arkitekt Søb-Jensen
5. løb (Terner): Overretsfører Holger Hindenburg

Derefter hører vi ikke mere om denne forening, så måske den fik en kort levetid.

Tennisturneringer

Endelig kan nævnes, at der i 1920'erne blev afholdt tennisturneringer i Snekkersten. Vi kender en avisnotits fra 1922, der omtaler, at fru Hilda Søb-Jensen (gift med direktør Søb-Jensen fra Københavns Dørgrebs- og Metalfabrik, Strandvejen) havde vundet en tennisturnering i Snekkersten,

og sammen med øvelser i svømning, gymnastik og gang, havde hun erhvervet idrætsmærket i guld, som den første kvinde i Danmark.

Gymnastikforening

Efter flere år med gymnastik i forsamlingshuset "Frem" og også i Hotel "Gefion" i Espergærde, satte "En Kreds af Mænd og Kvinder, baade yngre og ældre" sig sammen den 7. oktober 1925 med henblik på at få dannet en regulær gymnastikforening for Sydkysten. På denne baggrund indkaldtes til stiftende generalforsamling den 20. oktober i Frems lokaler i Snekkersten. Foreningen skulle dække både Snekkersten og Espergærde - og skulle således hedde Snekkersten-Espergærde Gymnastikforening.

Grundlag for to idrætsforeninger

Det var initiativtagernes håb, at man med dannelsen af en rigtig forening, kunne få adgang til at benytte gymnastiksalen på Snekkersten Skole. Man havde tilmed sikret sig både mandlige og kvindelige gymnastiklærere. Idéen var at danne både et herre- og damehold samt et senior-herrehold.

På denne baggrund nedsattes et udvalg bestående af 7 personer, der indkaldte til den stiftende generalforsamling. Og der var fra begyndelsen stor interesse for sagen. Allerede ved den

Frem's gymnastikhold fotograferet omkring 1920 i "salen" i forsamlingshuset Frem. Det var det ældste tiltag i Snekkersten, hvor der var en fast organisation bag et idrætshold.

Af deltagerne har følgende kunnet identificeres bagest fra venstre:

nr. 2: fisker Louis Duvé Hansen

nr. 3: postbud Emil Andersen

nr. 4: fisker Kristian Andersen

nr 5: fisker Valdemar Andersen

nr 6: Gunnar Willumsen

nr 11: Sofie Rasmussen (g.m. fisker Frederik Rasmussen)

nr. 13: Henrikke Olsen (g.m. muremester Carl Olsen)

nr. 16: Anna Eriksen (g.m. malermester Frits Eriksen)

nr 18: Dagmar Hansen (g.m. fisker Thomas Thomsen)

Snekkersten—Espergærde Gymnastikforening

afholder stiftende Generalforsamling i »Frem«s Lokaler i Snekkersten Tirsdag den 20. Oktober Kl. 7 $\frac{1}{2}$, Aften:

Fremlæggelse af Lovforslag.
Valg af Bestyrelse.

Enhver, som interesserer sig for Sagen, indbydes, og Indmeldelser modtages. **Udvalget.**

Snekkersten-Espergærde Gymnastikforening

Segynder sine Øvelser i Snekkersten Skoles Gymnastiske Mandag den 2. November.

Herreholdet: Kl. 7 $\frac{1}{4}$.

Dameholdet: Kl. 8 $\frac{1}{4}$.

Nye Indmeldelser modtages.

Bestyrelsen.

Kun 13 dage efter den stiftende generalforsamling kunne foreningen indbyde medlemmerne til de første øvelser i Snekkersten Skoles nye gymnastiksal.

”Øvelserne” blev for kvindeholdets vedkommende ledet af lærerinde Ebba Pedersen fra Snekkersten Skole, medens det var daværende andenlærer ved Snekkersten Skole, Aage Rasmussen, der ledede herreholdet. I løbet af de første uger af foreningens levetid voksede medlemstallet til 33 på kvindeholdet og 57 på herreholdet.

Annoncen, der indkaldte til den stiftende generalforsamling. Annoncen stod i Helsingørs Avis den 19. oktober 1925.

stiftende generalforsamling, indmeldte der sig 47 medlemmer. Til formand for den nye forening valgtes muremester Einer Basse fra Snekkersten. I virkeligheden blev denne forening grundlaget for både den senere Snekkersten Idrætsforening og for Espergærde Idrætsforening. Da foreningen begyndte sin virksomhed den 1. november samme år, var medlemstallet vokset til 108 medlemmer, fordelt på hhv. 35 damer, 57 herrer og 16 passive medlemmer.

En konkurrent i Snekkersten

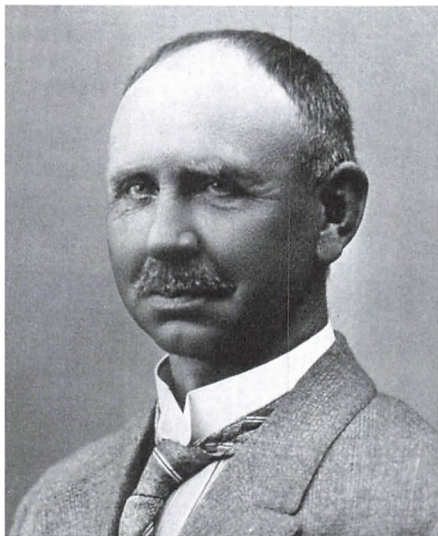
Lidt uventet fik foreningen imidlertid konkurrence i sine aktiviteter, idet Snekkersten Boldklub i 1932 også gjorde det muligt at dyrke gymnastik under denne forening. Og da der kun

var Snekkersten Skoles gymnastiksal til rådighed til både gymnastik og badminton, blev salen efterhånden optaget alle hverdagsaftener. Lørdage og søndage måtte salen ikke udlånes for at undgå støjgener for de nærtboende lærerfamilier.

I de følgende syv år fortsatte foreningen, men i 1932 skete der et brud, således at der dannedes to selvstændige foreninger - hhv. Snekkersten

Snekkersten-Espergærde Gymnastikforening

arrangerer en Opvisning Søndag den 15. Marts i Snekkersten Skoles Gymnastiksal. Som Resultat af Vinterens Øvelser fremfører Lærerinde, Frk. Ebba Petersen et Kvindehold paa 20 Deltagere og Oversergent Sahnér et Mandshold paa 12. Opvisningen er tilgængelig for Enhver og om Aftenen samles Gymnastikforeningens Medlemmer til en afsluttende Festlighed paa Hotel »Gefion«.

I marts 1931 var der opvisning på Snekkersten Skole og fest på Hotel "Gefion", fremgår det af denne artikel i Helsingørs Avis.

De to første ledere af gymnastikken i Snekkersten-Espergærde Gymnastikforening var begge lærere ved Snekkersten Skole. Til venstre Aage Mikael Rasmussen, som var ansat ved Snekkersten Skole i perioden 1923-64. Ebba Pedersen var ansat som lærerinde fra 1925 til sin død i 1943.

Murermester Einer Basse blev Snekkersten-Espergærde Gymnastikforenings første formand i 1925.

Snekkersten Espergærde Gymnastikforening

afholder fælles Kaffe bord med Bal for Medlemmer Søndag d. 13. Novbr. Kl. 7 $\frac{1}{2}$, paa Hotel „Gefion“. Billetter a 2 Kr. faas hos Tømrer Kaj Tjellesen, Espergærde, og Gartner Hansen Kragens, Snekkersten.

Listen slutter Fredag Aften.

Bestyrelsen.

I marts 1928 blev hhv. kvinde- og herreholdet fotograferet i skolegården på Snekkersten skole. Herreholdets leder, der ses længst til venstre, hed Georg Sahner. Han var også svømmelærer og ejede Snekkersten Badeanstalt.

Gymnastikforening og Espergærde Gymnastikforening. Einer Basse fortsatte på formandsposten i Snekkersten. Den nye forening dannedes den 30. april 1932, hvilket i en årrække regnedes for SIFs stiftelsesdato.

En ny idrætsgren for egen klub

Badminton vandt hurtigt fodfæste i Danmark i første halvdel af 1930'erne. Spillet blev i sin nuværende indendørs form opfundet på godset "Badminton House" i England 1873. Baggrunden var, at

p.g.a. regnvejr kunne gæsterne ikke spille kroket - og i stedet tog de fat i børnenes legetøj, gik ind havesalen - og opfandt badminton!

Fordelen ved badminton er, at spillepladsen er mere begrænset end i tennis, at der kan spilles både inde og ude på flere slags underlag - og så løber bolden ikke væk! Første turnering blev spillet i 1898 - og hed "All England".

Den hvide sport

SBK

Tegningsliste

Undertegnede Bestyrelse for Snekkersten Badminton Klubs Byggefond tillader sig herved at henvende sig til Dem angående Støtte og Hjælp til Byggefonden, hvis Formaal er at bygge en Badmintonhal og eventuelt anlægge nogle Tennisbaner.

Snekkersten har en sund, frisk og fornøjelig Ungdom, men den mangler et Sted til at drive Sport, og vi bøder derfor om Deres Hjælp til at faa opført et til dette Brug indrettet Lokale, og til Anlæggelse af Tennisbaner, hvilket sidate ogsaa skulde være til Afbenyttelse for vore Sommergæster.

Bidrag modtages i kontant Beleb efter Ønske, eller ved Tegning af Aktier i Byggefundet til 10,00 Kr. pr. Stk.

<p>Købmand OTTO CLAUSEN, Formand.</p>	<p>GEORG ULMER, Kasserer</p>
<p>Skomager ERIK JØRGENSEN, Sekretær</p>	

Anbefalere:

<p>AAGE RASMUSSEN, Overlærer</p>	<p>HARALD PETERSEN, Direktør</p>	<p>VERNER MAX ANDERSEN, Tømrermester</p>
<p>VALDEMAR JENSEN, Sogneraadsmlem</p>	<p>HANS HANSEN, Skolebetjent</p>	<p>JØRGEN GERSPELDT, Læge</p>

C. Johansen,
Pm. for Snekkersten Gymnastikfor.

SBKs Byggefond Løbe Nr. 65

AKTIEBREV

Hr. *Erik Petersen*

har til SBKs Byggefond indbetalt

Kr. *10,00*

som giver Ret til *1* Stemmer ved SBKs Byggefonds Generalforsamlinger og Møder.

Paa Bestyrelsens Vegne:

Ottoclausen

Formand

Erik Jørgensen

Sekretær

Til venstre skrivelsen hvori man opfordrede til at tegne aktier i halffonden. Til højre: Eksempel på aktiebrev udstedt til vandværksbestyrer Erik Petersen, der havde investeret 10 kr i fonden.

Købmand Otto E. Clausen (f. 1912) var købmand på Parallelvej 4 i perioden 1942-1958.

Han var formand for Snekkersten Badminton Klub i 1944, da foreningen tog initiativ til udstedelsen af aktierne til en ny badmintonhal.

Dette noget uskarpe foto viser spillere i Snekkersten Badminton Klub omkring 1945. Bagest fra venstre er det Georg Ulmer og Elli Ulmer (Parallelvej 27), Henry Hansen (Mathilde Bruuns Vej 22), Olga Carlsson, Lis Limborg (Stolbjergvej 15). Forrest fra venstre: Sofus Oberlin Nielsen (Parallelvej 19), Erna Larsen, Børge Jørgensen (Skotterup Kro) og Magda Johansen (Strandvejen 184B).

I Danmark blev spillet indført af Skovshoved Idrætsforening, der havde fået en hal til rådighed, der var for lille til tennis. Så man ledte efter en sportsgren, der kunne være i hallen. Et medlem af idrætsforeningen havde en sportsforretning - og han fik en dag en ketcher til reparation. Da han spurgte, hvad

den skulle bruges til, fortalte ejeren, at det var til badminton. Ejeren blev sammen med tre kammerater inviteret til at prøve banen. Foruden de fire spillere, var der seks tilskuere til Danmarkspremieren. Kun ni år senere var der adskillige klubber i Danmark, og fra den 17. november 1934

Murermester og direktør Harald Petersen boede på Parallelvej 1.

også en badmintonklub i Snekkersten.

“Den hvide sport” var efter sigende ikke populær blandt alle i Snekkersten. Mange, især fiskerne, syntes det var for fin en sport - “kun for de privilegerede”. Men det lykkedes at få lov at spille i Snekkersten Skoles gymnastiksal. Denne var ganske vist ikke egnet til formålet - fordi der var bomme og tovværk, der hang i vejen. Så hvis spillerne returnerede med en clear, så risikerede de, at bolden ramte nogle af disse ting, der hang

under loftet. Men det var den eneste indendørs bane, man kunne skaffe, og man måtte endda selv sørge for at banen blev optegnet. Hvilket skete med almindeligt tavlekridt.

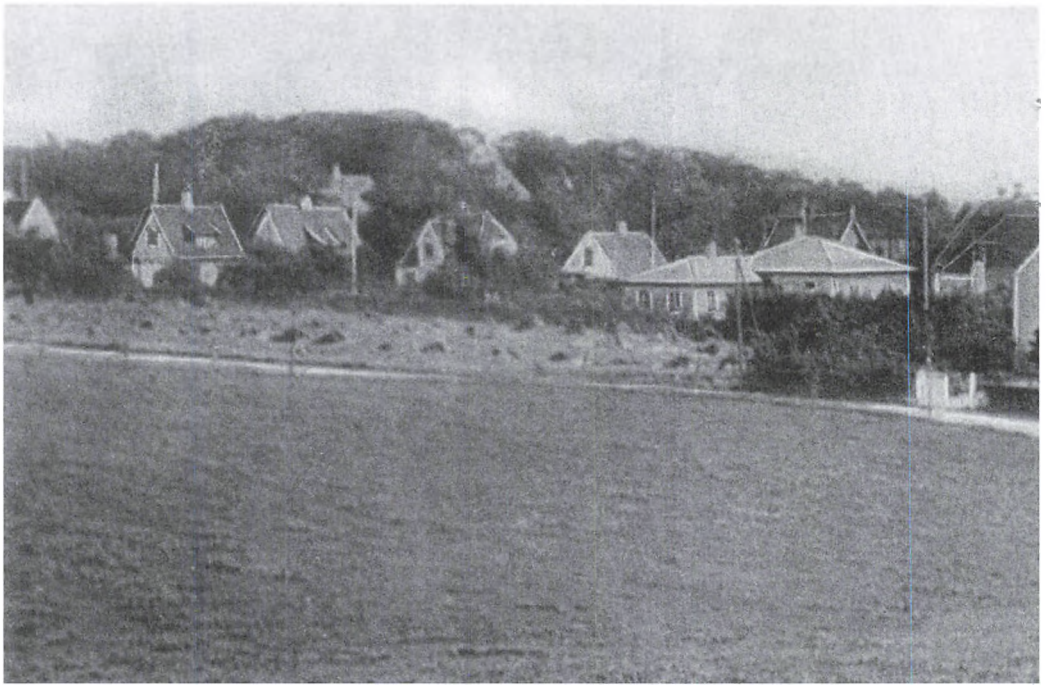
Succes

Snekkersten Badminton Klub (SBK) havde herefter en årrække igennem 1930'erne, hvor medlemstallet steg jævnt. Man etablerede turneringshold og deltog i Tikøb Kommunes Badmintonunion, der var stiftet i 1939.

I 1930'erne var SBK blandt de mest vindende klubber i de lokale turneringer. Blandt vinderne fra dengang kan nævnes: Georg Ulmer, Asta Meinholt, Grethe Saxe, Elli Smith, Stub Nielsen, J. Hansen, E. Møller og J. Madsen.

I 1941 var formanden ing, Henry Hansen (Mathilde Bruuns Vej 22). Bestyrelsen bestod i øvrigt af tømrermester Sofus Oberlin Nielsen, handelsgartner Georg Ulmer, organist P. Kongsbo samt frøken Elli Smith. Georg Ulmer og Elli Smith blev senere gift og var aktive i badmintonklubben indtil sammenslutningen i 1947.

I 1943 steg det månedlige kontingent til 2,50 kr. Samme år drøftede man mulighederne for en sammenslutning med de andre idrætsklubber i Snekkersten, men det blev foreløbig ikke til noget.

Vejen midt i billedet er G. A. Hagemanns Vej fotograferet omkring 1930-34. Den ene villaen lige midt i billedet, som i dag har nummer 29A på vejen. I begyndelsen af 19 anvendt til boldbane for Snekkersten Boldklub. Foreningens medlemmer dyrkede t. henblik på udstykning - og så var det slut med boldspil på det areal.

Halbyggefond

Året efter - i 1944 - besluttede klubbens ledelse at oprette en byggefond, som havde til formål at opføre en badmintonhal i Snekkersten. De tre initiativtagere var købmand Otto Clausen (Parallelvej 4), handelsgartner Georg Ulmer (Parallelvej 27) og skomager Erik Jørgensen (Stolbjergvej 6).

Hallen blev i første omgang forsøgt finansieret gennem kontante gaver

og i form af aktietegning. Man kunne indbetale minimum 10 kr og købe en aktie. Denne gav stemmeret ved generalforsamlinger og møder om emnet.

Men som man vil vide, blev idéen aldrig realiseret. I 1947 blev en idé lanceret om at købe ejendommen "Henriksholm" (lige vest for Snekkersten Skoles boldbaner - nuv. Henriksparken) med henblik på at opføre en badmintonhal på arealet.

ste villa på billedet, der på det tidspunkt havde adresse på G. A. Hagemanns Vej, er 1930'erne var marken til venstre (på østsiden af vejen), hvor der på billedet ligger negler hhv. håndbold og fodbold igennem et par år. Men så blev arealet pløjet op med

Henriksholm bestod dengang af en temmelig stor grund, som lå op mod Nordbanen, men uden andre naboer. Men også dette projekt strandede.

Bordtennisafdeling oprettes

Den 27. august 1947 vedtoges det tillige at oprette en bordtennisafdeling under SBK. Bogtrykker Harry Weble (Antonievej 1) blev leder af denne afdeling og fik ansvaret for at

stable denne afdeling på benene.

Denne afdelings videre skæbne kendes ikke. Den optræder ikke i arkivalierne for de følgende år.

Snekkersten Boldklub

Snekkersten Boldklub indledte sin aktivitet i begyndelsen af 1930'erne med at spille håndbold. Det skete på en bane ved G.A. Hagemanns Vej - omtrent hvor ejendommene nr. 19-27

Fodboldkampe. Kampen mellem A-Holdene fra F. I. F. og H. I. F. endte uafgjort med 3 mod 3.

H. I. F.s B-Hold besejrede Espergærde med 2—0.

Snekkersten Boldklub besejrede derimod K. F. U. M., Helsingør, med 6—4.

Denne notits fra Frederiksborg Amts Avis er det ældste vidnesbyrd om foreningens eksistens. Den er fra den 24. maj 1932. Men det fremgår ikke, at klubben er ny. Så meget tyder på, at Snekkersten Boldklub er stiftet et par år før. Ikke mindst fordi et par kilder antyder, at man begyndte med at spille håndbold, før fodbolden blev en del af klubben.

i dag ligger.

Der er ikke bevaret meget materiale om foreningens første år, men der foreligger lidt oplysninger fra 1933, hvor der blev afholdt generalforsamling på Skotterup Hotel. Det var foreningens formand, Børge Jørgensen, der aflagde beretning. Og i den sagde han bl.a., at Juniorholdet havde deltaget i den såkaldte "Efterårsturnering", men holdet havde måttet trække sig, da det viste sig, at den primitive hjemmebane i Snekkersten ikke overholdt de krævede mål. Der var derfor indledt forhandlinger om en ny bane.

Børge Jørgensen kunne også ber-

ette, at klubbens gymnastikhold i den forløbne første sæson havde haft god tilslutning. Der var altså konkurrence fra Boldklubben i forhold til Gymnastikforeninge, som også tilbød at dyrke gymnastik.

Faktisk havde man allerede året før - i 1932 - da forslaget om gymnastik blev vedtaget, diskuteret om man skulle slå de to foreninger, Gymnastikforeningen og Boldklubben sammen til én forening. Forslaget blev ikke vedtaget, p.g.a. at det ikke var særlig præcist formuleret.

Ny bane

Arealet ved G. A. Hagemanns Vej tilhørte ejeren af Borupgaard, K. A. Hasselbalch. Men han lod i begyndelsen af 1934 Snekkersten Boldklub vide, at det ikke længere kunne lade sig gøre at benytte arealet til boldspil. Marken blev efterfølgende pløjet op og udstykket til byggegrunde.

Klubben måtte derfor ansøge Tikøb Kommune om, at der kunne blive stillet et areal til rådighed som boldbane. De pegede selv på en ideel plads mellem Snekkersten Skole og den store villa "Henriksholm".

Sagen blev behandlet på et møde i Tikøb sogneråd i marts 1934, og her sagde sognerådsmedlem og fisker Johannes Johannessen fra Snekkersten bl.a., at ejeren af arealet, grosserer Henrik Jørgensen, havde en hest

Snekkersten Boldklubs herrehold i 1933 er afbilledet her. Fodboldspillerne er bagest fra venstre: Svend-Erik Jensen, Louis Arp, Hjalmar Svendborg, Kaj Jørgensen, Søren Nielsen. I midten fra venstre: John Hansen, Svend Johansen, Hans Johansen

Forrest fra venstre: Børge Jørgensen, Frits Petersen, Axel Børgesen (?). Børge Jørgensen i forreste række til venstre, var Snekkersten Boldklubs formand i de første år af foreningens historie.

Stedet kunne udmærket være marken ved G.A. Hagemanns Vej - bemærk således den ikke helt lige kridtstreg til højre i billedet.

gående på arealet og nok ikke var synderlig interesseret i at få en boldbane som nabo,

Denne profeti skulle vise sig at være korrekt. Henrik Jørgensen solgte gan-

ske vist arealet, men han var utilfreds med den senere anlagte boldbane.

Men Johannessen foreslog alligevel, at der blev nedsat et udvalg, der kunne se nærmere på mulighed-

Snekkersten Boldklub har holdt Generalforsamling, hvor Formanden, Mejerist Jørgensen, aflagde Beretning. Af 21 Kampe var 10 vundne, 5 uafgjorte og 6 tabte. Gymnastiken var gaaet godt. Regnskabet godkendtes. Til Formand nyvalgte Murer John Hansen, medens Børge Jørgensen blev Næstformand, fordi han ikke ønskede at fortsætte som Formand. De andre Valg var Genvalg.

Jørn Hansen og Poul Børgesen paatog sig at opkræve Kontingentet. Under „Eventuelt“ drøftedes Banespørgsmaalet og Opførelsen af et Omklædningsrum. Vald. Jensen foreslog, at Medlemmerne selv lavede et saadant.

I denne lille artikel fra Frederiksborg Amts Avis i februar 1934 ses, at klubbens formand var "mejerist Jørgensen". Han er identisk med Børge Jørgensen, der dengang havde et mejeriudsalg i Skotterup (nuværende Strandvejen 83). Fra 1944 var han derimod ejer af og krovært på Skotterup Kro og Hotel.

erne. Ikke mindst fordi andre talere, bl.a. anlægsgartner Valdemar Jensen pegede på, at Snekkersten Skole faktisk ikke havde en ordentlig legeplads til børnene. Da trafikassistent Hans Peter Løvenvig og skæddermester Oscar Sandell tillige anbefalede, blev udvalget nedsat. Det bestod af Vald. Jensen, Løvenvig, Johannessen samt gartner Carl Hansen og skoleudval-

—:—
Fodbold.

K. F. C. M. spiller i Aften kl. 7,30 paa »den lille Bane« mod Snekkersten Boldklub. Det er længe siden, de to Hold har spillet mod hinanden, og Resultatet at kampen er ikke let at forudsige, da det ikke vides, hvordan Snekkersten for Tiden spiller, og i det hele taget skal man vogte sig for at spaa i det lunefulde Spil, der hedder Fodbold.

—:—
H. H.

En af de sjældne omtaler af Snekkersten Boldklub i datidens aviser. Artiklen er sakset fra Helsingørs Avis den 27. juni 1934.

gets formand.

På generalforsamlingen i 1934 ønskede Børge Jørgensen ikke at fortsætte som formand, I stedet valgtes murer John Hansen til formand, og Børge Jørgensen fortsatte som næstformand.

Sammenslutning foreslås

Allerede tilbage i 1932 og flere gange senere havde man drøftet sammenslutninger af enten to eller tre idrætsforeninger i Snekkersten. Sagen strandede imidlertid på flere forhold, bl.a. på grund af uenighed om den fond, som Badmintonklubben havde oparbejdet til brug for etablering af en badmintonhal.

Indkaldelsen til ekstraordinær generalforsamling i 1947.

Siden 1932 havde foreningen haft navnet Snekkersten Gymnastikforening, idet den oprindelige forening da blev skilt i to selvstændige foreninger.

Snekkersten

GYMNASTIKFORENING

afh. ordinær Generalforsamling, Lørdag den 25. Oktober Kl. 19 præ. paa Skotterup Hotel.

Dagsorden ifølge Lovene, samt Forslag om Sammenslutning af de forskellige Idrætsgrene i Snekkersten i een Idrætsforening. Saafrømt Generalforsamlingen ikke maatte være beslutningsdygtig indvarsles herved til en ny ekstraordinær Generalforsamling en halv Time senere.

Hvis der opnaas Enighed om Oprettelse af *Snekkersten Idrætsforening* afholdes senere **samme Aften** stiftende Generalforsamling med Valg af Bestyrelse.

Ved Stiftelse af en saadant Idrætsforening, paa tænker Fodboldafdelingen ogsaa samme Aften, at afholde konstituerende Generalforsamling.

Bestyrelsen

Hallen blev som bekendt ikke til noget dengang, og i årene under besættelsen havde der ikke været overskud til at komme ind på emnet.

Men i efteråret 1947 var forhandlingerne mellem foreningerne kommet så langt, at de tre foreninger kunne afholde generalforsamlinger, hvor forslaget om sammenslutning stod på dagsordenen. Faktisk var man så sikker, at man allerede i samme indkaldelse indkaldte til en stiftende generalforsamling i den nydannede Snekkersten Idrætsforening.

Generalforsamlingen fandt sted den 25. oktober - og selvom der var en heftig debat om emnet - så endte det med enstemmig tilslutning til forslaget. Det var ikke mindst spørgsmålet om, hvad der skulle ske med de opsparede midler i halfonden, der gav anledning til bekymring hos flere medlemmer af badmintonklubben.

Afdelingsbestyrelser

Sammenslutningen betød, at der nedsattes en hovedbestyrelse, og at der for hver idrætsgren blev valgt en afdelingsbestyrelse, som for badmintonafdelingen blev sammensat således:

Formand Kaj Nielsen; Næstformand Otto Clausen; Kasserer Tove Johansen; Turneringsleder Georg Ulmer og Sekretær Lis Limborg.

Det spændte forhold, der havde været mellem badmintonklubben og gymnastikforeningen blev med sammenslutningen afdramatiseret - og forsvandt efterhånden, som man fik aftalerne på plads og foreningen i god gænge. Det var især spørgsmålet om, hvad der skulle ske med pengene i den halfond, som badmintonklubben havde opbygget, som gav anledning til diskussion.

Badmintonafdelingens forhold på

Tre af de rigtig aktive i de første år af Snekkersten Idrætsforenings historie. Øverst til venstre malermester Peter Würtz, i midten bogbindermester Erling Kiær og til højre fiskehandler Hans Johansen.

Snekkersten Skole blev dog ikke ændret. Man måtte stadig finde sig i nedhængende tove mv. På et tidspunkt fik man dog ændret noget af konstruktionen i salen, så det blev lidt bedre.

Ny belysning blev dog foræret af dir. Harald Petersen - i foreningen kaldt "Guld-Harald", fordi han i flere tilfælde var gavmild overfor foreningen.

Hovedbestyrelsesformand

Til ny hovedforeningsformand valgtes vandværksbestyrer Erik Petersen. Som bestyrelsesmedlemmer: Anlægsgartner Valdemar Jensen, kroejer Børge Jørgensen samt Lis Limborg. I øvrigt vedtoges det at danne en fond til anskaffelse af en fane.

Da man dengang ikke kunne regne med at få faste tilskud til driften, så måtte foreningen fra begyndelsen igangsætte en række tiltag, der skulle give penge i kassen. Det var bl.a. andespil, sommerfester og lotterier. Sidstnævnte bød bl.a. på gevinster som f.eks. en støvsuger og en vridemaskine!

I gennem de første 10-15 år var det en fast personkreds, der trak det store læs. Det var navne som købmand Otto Clausen, direktør Harald Petersen, ingeniør Kaj Lund, skibsreder Svenning Svenningsen, malermester Peter Würtz, fiskehandler Hans Johansen, anlægsgartner Georg Ulmer, bogbindermester Erling Kiær, vandværksbestyrer Erik Petersen samt fru Lis Limborg.

Fortrædeligheder

Efter at foreningen havde fået tildelt arealet ved Snekkersten Skole som boldbaner, så skulle man jo tro, at alt var i orden, men to gange i 1950'erne måtte man opleve, at banen var ubrugelig. En gang fordi den blev gravet op for at føre en kloakledning tværs igennem og en anden gang p.g.a. en vandledning. Størst ramaskrig var der dog i 1956, da sognerådet nægtede foreningen tilladelse til at udskænke øl ved sommerfesten. Det var ikke populært, men kreative sjæle fandt på at rejse et telt lige uden for skolens område, hvorfra man solgte øl. Det medførte dog en næse fra sognerådet, men omsætningen var reddet!

Håndbolden følte sig i øvrigt tilsidesat ved selvsamme sommerfest. En generalforsamling havde stemt nej til, at håndboldafdelingen kunne spille en opvisningskamp ved festen. Det gav anledning til en del knubbede ord. Men det store problem var, at man jo kun havde Snekkersten Skoles gymnastiksal, som den eneste indendørs facilitet. Og da både håndbold, fodbold, gymnastik, bordtennis og badminton skulle have plads her, så gav det hele tiden udfordringer for bestyrelsen.

Erik Petersen

Det var egentlig meningen at vand-

værksbestyrer Erik Petersen kun ville være formand for den nystartede fælles idrætsforening i en kort periode. Kun lige indtil den var kommet i gang, men det blev til 7 år i formandsstolen.

De tre afdelinger, der blev slået sammen, var således en boldafdeling (med både hånd- og fodbold) en gymnastikafdeling og en badmintonafdeling. Det var imidlertid et begrænset medlemstal. Erik Petersen har i et interview i 1997 udtalt, at han kun mente, at der tilsammen var omkring 50 medlemmer.

Landliggerne

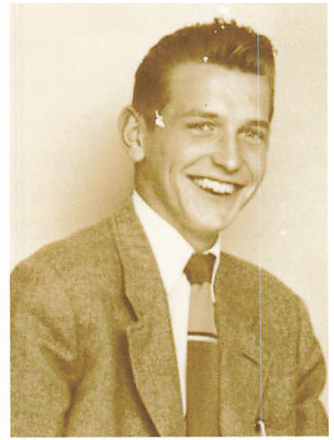
Men om sommeren kom der jo betydelig flere beboere i Snekkersten. Der var formentlig tale om en fordobling af indbyggertallet. Disse landliggere var jo mange gange interesserede i at dyrke sport, også når de lå på landet. For at binde disse sammen med de fastboende, arrangeredes hvert år såkaldte landliggerkampe. Her spillede et landliggerhold så mod et "indfødt" hold - primært i fodbold. Det var i øvrigt et fænomen man kunne møde i næsten alle de øvrige kystbyer langs Øresundskysten helt op til Hornbæk og Gilleleje. Efter landliggerkampene var der så sommerfest, som i begyndelsen foregik på Snekkersten Kro. Da denne imidlertid brændte i 1950, flyttede man festerne til Snekkersten Skole.

Snekkersten Idrætsforenings første hovedformand, Erik Petersen, der var vandværksbestyrer i Snekkersten. Erik Petersen blev senere æresmedlem i SIF.

Ingeniør Kaj Lund havde sæde i den første bestyrelse i 1947. I perioden 1957 til 1966 var han tillige formand for hovedbestyrelsen.

Salgsinspektør Karl Ove Nilsson var formand for bestyrelsen fra 1966 til 1969.

Her fik man god hjælp af de lokale virksomheder. Bl.a. forærede Poulsens Planteskole i Kelleris ved Kvistgaard blomster og træer til pyntning af skolegården. Desuden lånte SIF 1200 kulørte lamper til belysningen. Fra "Kystens Perle" fik det år en hel del spiritusflasker, som ikke kunne sælges p.g.a. brandskade. Et år optrådte en af landliggerne, skuespilleren Bodil Udsen med et par numre. Hun boede nemlig på Strandvejen, hvor hun lejede sig ind hos grønthandler Chr. Christensen, kaldet "Guleroden".

Sommerfesterne havde som regel over 1000 deltagere, men der blev også gjort god reklame for dem. Eksempelvis kørte der højtallervogne rundt på vejene. Desuden arrangeredes optog rundt i byen - på den måde "hev" man folk med til arrangementet.

Der er udgivet et hæfte, der fortæller om foreningens øvrige 75 års historie. Kan købes i boghandlen eller direkte hos denne artikels forfatter for 150 kr.

Villa "Frederikkehøj" ved Mørdrup

Ejendommen, som ligger på nordsiden af Nordbanen har i dag adressen Agnetevej 8. Placeringen betyder, at der kun er adgang via en privat overkørsel over Nordbanen fra Agnetevej.

af Kjeld Damgaard

Det var i 1902, at gårdejer Peder Jørgensen i Mørdrup solgte to grunde fra sine jorder. De to grunde lå da også lidt besværligt for gårdens drift, nemlig på nordsiden af Nordbanen. Og selvom der siden 1864 havde været en overkørsel til brug for Mørdrups bønder, så var realiteten at med Nordbanens anlæg i 1864, var jordstykket skåret over i to dele. Den mindste del lå således nord for banen, og det var naturligt at lade disse arealer udstykke.

Skræddermester bygger huset

Peder Jørgensen ejede siden 1898 en gård der lå på østsiden af krydset Mørdrupvej/Hovvej. Gården nedbrændte i 1910 og blev ikke genopbygget. Den første ejer af parcellen matr. nr. 4g, ved Nordbanen hed Svend Dahlberg og var skræddermester i Helsingør, hvor han dog kun havde boet i to år. Før

den tid boede han sammen med hustru Anna i Borgergade i København, hvor han også havde arbejdet som skrædder. Han var født i 1841 i Sverige.

Da han købte parcellen ved Nordbanen for 550 kroner den 14. november 1902, var den naturligvis ubebygget. Om han selv byggede eller fik professionelle til det, kan vi i dag ikke se i kilderne. Men huset kom op at stå i løbet af det følgende år.

Svensk fejkøb

I 1907 solgte Dahlberg atter ejendommen. Denne gang til en skåning, nemlig arbejdsmand August Palmqvist fra Raus Plantering lidt syd for Helsingborg. Købsprisen var nu 7.000 kr, men omfattede jo nu også selve villaen – foruden den 15.160 kvadratalen store grund. Palmqvist var tilsyneladende ikke

Villa "Frederikkehøj" fotograferet i begyndelsen af 1900-tallet. Tilbygningen til højre er bevaret frem til i dag.

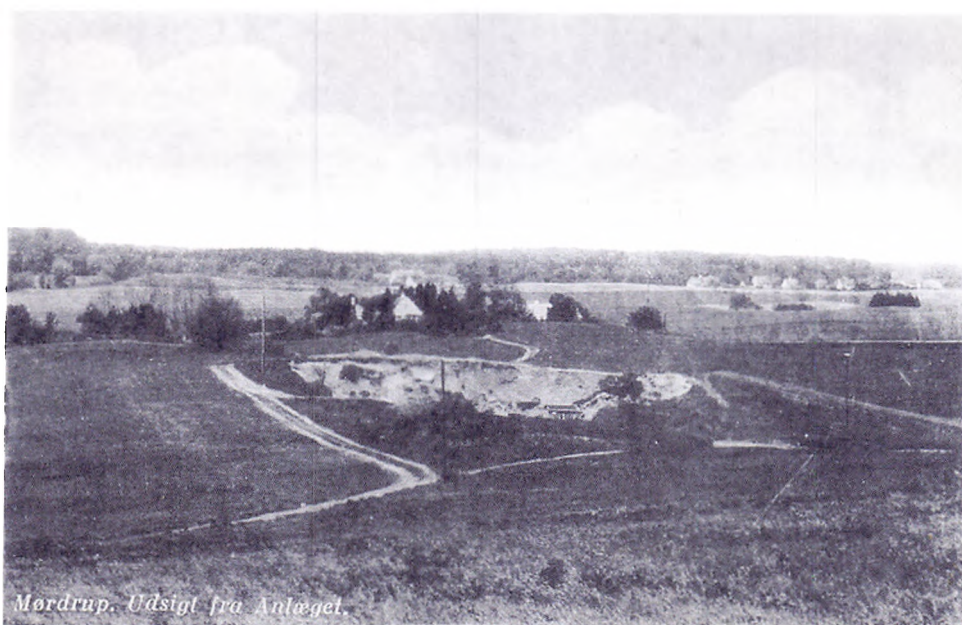
uden midler – i alt fald kunne han betale en stor del af købesummen kontant, nemlig 4.800 kr.

Men Palmqvists ejerperiode blev meget kort – kun godt 2 måneder. Han overtog således huset den 1.11.1907 og allerede den 6. januar 1908 solgte han huset. Og vel at mærke med et betydeligt tab. Han fik nemlig kun 5.150 kr for hele herligheden – et tab på 25% på 2 måneder! Hvorfor og af hvilke bevæggrunde kender vi ikke, men det

forekommer at have været en ganske dårlig handel for Palmqvist.

Familien Nellemann overtager

Den nye ejer fra januar 1908 hed Conrad Nellemann. Og han havde været ansat som gartner hos gods-ejer Tutein på Gurrehus. Gurrehus var på den tid en stor proprietærgård, hvor Tutein naturligvis havde ansat en gartner til at passe parken ved bredden af Gurre Sø. Tutein var berygtet for at være en svær ar-

Mørdrup. Udsigt fra Anlægget.

Postkort hvor motivet er udsigten fra Galbjerg i Mørdrup mod nordvest. Midt i billedet ses gavlen af Frederikkehøj. Bemærk vejen i forgrunden – det var adgangsvejen til de to ejendomme på den anden side af Nordbanen. Vejen hed dengang Nirvanavej, men den del, der ses i forgrunden kaldes i dag Mørdrupvænget/Eirthevej.

bejdsgiver. Måske var det årsagen til, at Nellemann flyttede efter kun kort tid?

Conrad Nellemann (1854-1936) var født i Refs Vindinge på Fyn - dengang med efternavnet Pedersen. I 1881 blev den gartneruddannede Conrad Pedersen gift med Frederikke Caroline Mortensen (f. 1859), og parret boede i de følgende år i Odense. Først i 1903 fik han navneforandring til Nellemann, som

var familiens tidligere familienavn. Conrad Nellemann arbejdede som gartner for landliggerfamilier og som anlægsgartner.

Om ejendommen havde haft et navn før 1908 vides ikke, men det var i alt fald Conrad Nellemann, som døbte stedet "Frederikkehøj" – selvfølgelig efter sin hustru.

Nellemanns børn

Parret fik i alt otte børn, hvoraf den

Frederikke og Conrad Nellemann, fotograferet omkring 1930. Frederikke var født Mortensen (1859-1943). Conrad Nellemann levede 1854-1936. Parret var forældre til den Conrad Nellemann, som siden har lagt navn til "Nellemann-fonden".

ældste dog var adopteret. Han hed Valdemar Nellemann og fik også en gartneruddannelse. Han grundlagde i 1912 et gartneri på Fredensvej i Mørdrup, som han drev til 1923. Gartneriet gav senere navn til den såkaldte Gartnergrund, der i 1970'erne blev bebygget med en børneinstitution, der nu igen er erstattet af et nyt byggeri. Valdemar Nellemann drev senere en grøntforretning i ejendommen "City" på Strandvejen i Espergærde.

En anden søn fik ligesom faderen navnet Conrad (1897-1983). Også han blev gartneruddannet og blev i 1912 ansat ved D.T. Poulsens Planteskole i Kelleris. Efter 25 år etab-

lerede han sit eget gartneri i Tibberup. Han var gift med Ingeborg Deublein (1897-1997), men parret fik ingen børn. Derfor testamenterede de deres formue til en fond ("Fonden Conrad Nellemann og hustrus mindelegat"), der hvert år udeler penge til kulturelle formål.

"Frederikkehøj" i nyere tid

Efter den ældre Conrad Nellemanns død i 1936 solgte enken ejendommen i 1937 til Inga og Carl Falkenberg Nielsen (f. 1896 i Hillerød). Hans fader havde været teglværksbestyrer af Aalsgaard Teglværk, og han arbejdede selv som teglværksarbejder i sine unge dage. Da han

Luftfoto fra 1989, der viser ejendommen "Frederikkehøj", som på daværende tidspunkt var i Inga G. Poulsens eje.

overtog "Frederikkehøj" i Mørdrup kaldte han sig imidlertid gartner, så også han brugte den store ejendom til dette formål.

Efter Carl Falkenberg Nielsens død overtog enken Inga G. Nielsen ejendommen. Hun giftede sig et par år senere med Svend Erik Poulsen, der også var gartner. Kort efter at

han havde overtaget ejendommen i 2000, solgte han "Frederikkehøj" videre til de nuværende ejere Marie Leer Jørgensen og Stefan Bernstein. Kort efter deres overtagelse udbyggede de villaen med en forlængelse og en vinkelbygning. Samtidig påbegyndte de arbejdet med at skabe en smuk have på ejendommen.

Den ubevogtede jernbaneoverkørsel fra Agnetevej til ejendommen, der skimtes mellem træerne. (Foto 2020).

Møder og arrangementer

OBS! Mandag d. 23. januar 2023:

Liget i skoven

Foredraget "Liget i skoven" handler om en ukendt ung mand, der i december 1944 blev fundet skudt i Gribskov. Hans navn og omstændighederne kom aldrig offentligt frem, hverken under eller efter krigen. I 2019 lykkedes det foredragsholderen at opklare drabet - ved arkivstudier + en portion held. Foredragsholderen **Asger Berg**, født 1949, er forfatter, cand.mag. og fhv. gymnasielærer gennem 33 år.

Tid og sted: Mandag d. 23. januar
Kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

OBS! Torsdag d. 16. februar 2023:

Fra værftsby til kulturby

Det er nu omkring 50 år siden, at Helsingør begyndte en bybevaringsindsats. **Per Godtfredsen** var som arkitekt en markant person i byens renovering og modtog Helsingørmedaljen i 2019.

Tid og sted: Torsdag d. 16. februar
Kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

OBS. Torsdag d. 9. marts 2023:

Krigen i Ukraine

- analyse af baggrunden for Ruslands invasion af Ukraine - og hvad kan vi forvente?

Af **Thomas Køllner**, cand. scient. pol., Ruslandekspert, underviser ved Københavns Folkeuniversitet, indehaver af Krim Rejser.

Europa oplever sin største væbnede konflikt siden Anden Verdenskrig. En konflikt, der forårsager ufattelige lidelser i Ukraine og samtidig har kastet hele verden ud i en omfattende energikrise og ikke mindst bragt den internationale regelbaserede verdensorden til endeligt fald samt skabt en reel krigsfrygt hos almindelige mennesker i hele Europa.

Konflikten er vanskelig at forstå, da dens bagvedliggende årsager dels har et abstrakt mytologisk element og et historisk perspektiv, som går tilbage til den tidlige middelalder. Og dels da årsagen til krigen også er meget konkret forbundet med Ruslands udvikling fra især tiden efter Sovjets sammenbrud i 1989 og Putins etablering af det nuværende autokratiske Rusland og dets magtelite.

Tid og sted: Torsdag d. 9. marts
Kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

OBS! Mandag d. 24. april 2023:

Generalforsamling og foredrag af Jan Kirstein

I henhold til foreningens vedtægter afholdes der ordinær generalforsamling, hvor kun medlemmer har adgang. I pausen er foreningen vært ved et glas vin, øl eller vand.

Efter pausen vil der være foredrag af sociolog **Jan Kirstein** om bogen "I kamp mod europæisk fascisme", som han har oversat fra tysk og kommenteret.

Undertitlen er "Episoder fra Emils liv mellem 1928 – 1948 genfortalt af Henny Heising", og bogen omhandler den tyske kunstner og kommunist Alfons Heising's liv under nazismen. Han boede i Danmark fra 1934 til 1937 under dækningsnavnet Emil Brandt og igen fra 1939 til sommeren 1940, hvor han var interneret i Horserødlejren. I januar 1941 blev han udvist til Tyskland og sendt i koncentrationslejr. Herfra blev han i januar 1944 tvangsudskrevet til tysk militærtjeneste, deserterede og havnede siden i russisk krigsfangelejr ved Donetsk i Ukraine. Ved juletid i 1947 kom han tilbage til sin kone, Henny Heising ved Kiel, hvorefter han påbegyndte sit billedhuggerarbejde. Alt i alt en omtumlet tilværelse.

Tid og sted: Mandag d. 24. april
Kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek

Fredag d. 5. juni 2023:

Grundlovsfest

I år håber vi, det er muligt at afholde den traditionelle grundlovsfest på Flynderupgaard i samarbejde med andre lokale foreninger. Det nærmere program vil fremgå af dagspressen i tiden op til dagen. Som tidligere år forventes borgmesteren at uddele le-gatportioner på vegne af Nellemann-fonden.

Tid og sted: søndag d. 5. juni 2023 på Flynderupgaard

Søndag den 11. juli 2023:

Byvandring

Sæsonens byvandring finder sted i det egentlige Espergærde og i en del af Mørdrup Strandvang. Starten er fra Espergærde Havn og turen varer ca 2 timer. Turguide er lokalhistoriker **Kjeld Damgaard**.

Tid og sted: Søndag d. 11. juni 2023 kl 14.00 fra fiskehandleren på Espergærde Havn.

Bestyrelsen ønsker alle medlemmer af foreningen "Godt nytår"!

BORGERLIG VIELSE 100 ÅR

Den 1. januar 1923 trådte en ny ægteskabslov i kraft. Den hidtidige lov fra 1683 var på mange måder forældet, og det blev med den nye lov muligt at blive borgerligt viet for alle. Siden 1851 havde det kun været for folk, der tilhørte andre religiøse grupper, to forskellige religioner eller var udmeldt af folkekirken.

Med den nye lov ligestilledes ægtefolkene også økonomisk således, at ved skilsmisse skulle fælles ejendom fordeles ligeligt. Desuden indførtes underholdningsbidrag og der indførtes separationsperiode på 1½ år med mulighed for efterfølgende skilsmisse. Og så blev det pålagt sognene at sørge for vielsen, såfremt nogen ønskede en sådan.

Loven blev derfor diskuteret på det første sognerådsmøde i januar 1923. Der var ikke fuldstændig forståelse for den nye lov i Tikøb Sogneraad. I en debat om hvor vielserne skulle finde sted, sagde parcellist Peter Larsen således: *"Naar man nu har faaet denne uheldige Lov, og Folk ikke vil lade sig vie i Kirken og søge Guds Rige der, saa maa de finde sig i at traske til Tikøb Sogneraadssal, naar de vil gaa Kirken forbi."* Det vedtoges også at der ikke skulle ansættes en giftefoged, men at de fem sognefogeder måtte kunne udføre hvervet, og at alle vielser skulle ske i sognerådssalen i Tikøb.

Og det vrimlede da heller ikke med vielser det første år. I hele 1923 blev det kun til 17 vielser, hvoraf de fleste - i alt 8 - blev foretaget af sognefoged L M Olsen fra Bistrup, der bl.a. havde Hornbæk som distrikt.

KD

Historisk Forening for
Espergærde og Omegn
Årligt kontingent:
kr 150,- pr. medlem
kr 250,- for ægtepar/samboende
som indbetales på konto.nr.
1551-0006043151, Danske Bank

Bestyrelse:

Formand: Jan Kruse, Strand-
bakken 16, Mørdrup, 3060
Espergærde, tlf. 30952296,
jkruse154@gmail.com

Næst.fmd.: Lillian Rostrup
Søndermarken 50 2.tv, Mørdrup
3060 Espergærde, tlf 30461952
lime.rostrupclausen@gmail.com

Kasserer: Lars Vange, Søn-
dermarken 3, Mørdrup, 3060
Espergærde, tlf 49131740,
larsvange42@gmail.com

Sekr.+webredaktør: Mads P.
Vej-Hansen, Skovridergaardsvej
60B 1.6, 2830 Virum,
Tlf. 26215123,
mads@vej-hansen.dk

Best.medl: Svend Erik Lolle,
Ny Strandvej 30, Tibberup, 3060
Espergærde, tlf. 20764161
selolle@gmail.com

Suppl: Erik Reime, Gylfesvej 35
Mørdrup, 3060 Espergærde.
Tlf. 49131934
erik@reime.dk

Suppl.: Lone Sallerup
Kløvermarken 13, 2., Mørdrup,
3060 Espergærde, tlf. 42580200
losa0801@gmail.com

EGBÆKKEN

Udgives to gange årligt
som medlemsblad for
Historisk Forening.

Redaktion:

Ansvarsh.: Kjeld Damgaard,
Helgavej 8, Mørdrup, 3060
Espergærde, tlf 49135297,
damgaard@tikobkommune.dk
Jan Kruse (se ovenfor)

www.egebaekken.dk